

ಅಧ್ಯಾಯ-೮ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಆಡಳಿತ

ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಡಳಿತ : ತಾಲೂಕಿನ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಿದೆ. ಗಂಗರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗಂಗವಾಡಿ-೯೬೦೦೦ದಲ್ಲಿದ್ದ ಬ(ವ)ಡಗರೆ ೩೦೦ ಪ್ರಾಂತದಲ್ಲಿ ಈ ತಾಲೂಕು ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿದ್ದ ಅಂಶ ಅನೇಕ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಂತಾಧಿಕಾರಿ, ನಾಡಪ್ರಭು, ಗೌಡ, ಕರಣಿಕ, ಪಟ್ಟಣಶೆಟ್ಟಿಗಳ ಮೂಲಕ ಆಡಳಿತ ಸುಲಲಿತವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಗ್ರಾಮಗಳೇ ಆಡಳಿತದ ಸಣ್ಣ ಘಟಕಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಚೋಳರ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಪ್ರದೇಶವು ಮುಡಿಗೊಂಡಚೋಳ ಮಂಡಲದ ರಾಜೇಂದ್ರಚೋಳ ಒಳನಾಡಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿದ್ದ ಇಡೈನಾಡು-ಪದಿನಾಡು ಹಾಗೂ ವಡಗರೆ ನಾಡುಗಳಲ್ಲೇ ಮುಂದುವರಿದ ಅಂಶ ಚೋಳರ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಒಂದನೆಯ ರಾಜರಾಜ ಚೋಳನ ಆಡಳಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಭಾಗವು ಭೂಸರ್ವೇಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಚೋಳರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಭಾ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಗಳು ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅನಂತರ ಬಂದ ಹೊಯ್ಸಳ ಹಾಗೂ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರ ಆಡಳಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ರಾಜ್ಯ, ಸೀಮೆ, ಮಾಗಣೆ, ವೆಂಟೆ, ಸ್ಥಳ ಮುಂತಾದ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ತಾಲೂಕಿನ ವಿಜಯನಗರ ಕಾಲದ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿವೆ. ಸ್ಥಳಗಳ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಗಳಿಗಾಗಿ ಪಾರುಪತ್ಯೆಗಾರರು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಆಡಳಿತ ಪದ್ಧತಿಯು ರಾಜ್ಯ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರಗಳಷ್ಟೇ ಪುರಾತನವಾದುದು. ರಾಜ್ಯಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಇದರ ಉಗಮವನ್ನೂ ಕಾಣಬಹುದು. ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಜನರ ಮೇಲೆ ಆಳುವ ಅಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯದ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಲು ನೀತಿ, ಕಾನೂನು, ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಹೊಂದಿದೆ. ಮೂಲತಃ ಜನತೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅವರ ಆಸ್ತಿಪಾಸ್ತಿಗಳಿಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡುವ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವ ಎರಡು ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಪ್ರಸ್ತುತ ತನ್ನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣಾ ವಿಭಾಗಗಳಾದ ಪೊಲೀಸು

ಹಾಗೂ ಜೈಲು, ಕಂದಾಯಗಳಿಸುವ ವಿಭಾಗಗಳಾದ ಭೂಕಂದಾಯ, ಅಬಕಾರಿ, ನೋಂದಣಿ ಮತ್ತು ಸ್ಟಾಂಪ್ ಮುಂತಾದ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಸರ್ಕಾರಿ ಆದೇಶದ ಸಂಖ್ಯೆ ಕಂ ಇ ೦೯ ಬಿ ಎಂ.ಎಂ. ೨೦೦೩ ದಿನಾಂಕ ೦೮.೦೯.೨೦೦೫ರಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ರಾಜ್ಯದ ಕಂದಾಯ ಮತ್ತು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಆಯುಕ್ತರ ಕಚೇರಿಗಳನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಇವು ಹಿಂದಿದ್ದ ವಿಭಾಗೀಯ ಕಚೇರಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ : ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಂದಾಯ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಆಡಳಿತವು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ನಡೆಸಲ್ಪಡುತ್ತದೆ. ಇವರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಆಡಳಿತ ವಿಭಾಗಗಳಿದ್ದು, ಅಪರ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಆಡಳಿತದ ಉಸ್ತುವಾರಿ ಮಾಡುವರು. ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಉಪ-ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಂದಾಯ ಉಪ-ವಿಭಾಗದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವರು. ಎರಡರಿಂದ ಮೂರು ತಾಲೂಕುಗಳಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಉಪ-ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಉಪವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕುಗಳಲ್ಲಿ ತಹಸೀಲ್‌ದಾರ್‌ಗಳು ಆಡಳಿತಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ.

ತಹಶೀಲ್ದಾರರು : ಹಿಂದೆ ಅಮಿಲ್ದಾರ್(ಮಾಮಲೆದಾರ್)ರೆಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಇವರು ತಾಲೂಕಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಆಡಳಿತದ ಮಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಇವರ ನೆರವಿಗೆ ಶಿರಸ್ತೇದಾರ್ (ಉಪತಹಶೀಲ್ದಾರ್), ಕಂದಾಯ ವೃತ್ತಗಳಲ್ಲಿ ಕಂದಾಯ ನಿರೀಕ್ಷಕರು, ವಿಶೇಷ ಕಂದಾಯ ನಿರೀಕ್ಷಕ, ದಾಖಲೆ ರಕ್ಷಕ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗವಿದೆ. ಉಪವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಇವರ ತಕ್ಷಣದ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾರೆ. ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಭೂಒತ್ತುವರಿ ಸೇರಿದಂತೆ ವಿವಿಧ ಭೂ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ನಿರ್ಣಾಯಕ ಪಾತ್ರವಹಿಸುವ ಇವರು ಕಂದಾಯ ಆಕರಣೆ ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ತಕಾವಿ ಸಾಲ ಮರುಪಾವತಿ, ಭೂಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಾಲದ ಸದ್ವಿನಿಯೋಗದ ಪರಿಶೀಲನೆ, ನೀರಾವರಿ ಶುಲ್ಕ, ಪೋಟ್‌ಹಿಸ್ಲಾ, ಮಾಪನ ಶುಲ್ಕ ಸಂಗ್ರಹ ಮುಂತಾದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ತಾಲೂಕಿನ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿ ಆಹಾರ ದಾಸ್ತಾನುಗಳ ಕ್ರಮಬದ್ಧ ಖರೀದಿ ಹಾಗೂ ನ್ಯಾಯಬೆಲೆ ಅಂಗಡಿಗಳ ಮೂಲಕ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ವಿತರಣೆ ಮಾಡುವ ಹೊಣೆಯೂ ಇವರದಾಗಿದ್ದು, ಲೇವಿ-ಬತ್ತ, ಅಕ್ಕಿ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಜೊತೆಗೆ ವಿವಿಧ ಅಕ್ಕಿಗಿರಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನ ಸಹಕಾರಿ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸಂಘಗಳಲ್ಲಿರುವ ದಾಸ್ತಾನುಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ವೃದ್ಧಾಪ್ಯವೇತನ ಮಂಜೂರು ಮಾಡುವುದು ಇವರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ತಾಲೂಕು ಮಾಜಿಸ್ವೇಟರಾಗಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಹಾಗೂ ಕಾನೂನು ಪರಿಪಾಲಿಸಲು ಸೂಕ್ತ ಕ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಅಧಿಕಾರವೂ ಇವರಿಗಿರುತ್ತದೆ. ಸಹಾಯಕ ಚುನಾವಣಾ ನೋಂದಣಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ, ಮತಪಟ್ಟಿಯ ರಚನೆ, ಪರಿಷ್ಕರಣೆ ಇವರ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿದ್ದು, ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ ನಿರ್ವಾಚನ ಚುನಾವಣಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಚುನಾವಣೆಯ ಉಸ್ತುವಾರಿಯನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾಡಕಚೇರಿ : ಅಧಿಕಾರ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕು ಕಚೇರಿಗಳ ಮೇಲಿನ ಕಾರ್ಯಒತ್ತಡವನ್ನು ಹಗುರಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ೧೫-೦೮-೧೯೮೩ರಿಂದ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲೊಂದು ಹೋಬಳಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ನಾಡಕಚೇರಿಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಾರ್ಥವಾಗಿ ಆರಂಭಿಸಲು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡ ಯೋಜನೆಯಂತೆ ತಾಲೂಕಿನ ಹೋಬಳಿ ಕೇಂದ್ರದಲ್ಲಿ ನಾಡಕಚೇರಿಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಚೇರಿಗೆ ಶಿರಸ್ತೇದಾರರು ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು, ತಹಶೀಲ್ದಾರರ ಒಂಭತ್ತು ಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆಯನ್ನು ಇವರಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಅವರ ನೆರವಿಗೆ ಸಿಬ್ಬಂದಿವರ್ಗವಿದ್ದು, ತಹಶೀಲ್ದಾರರು ಇವರ ತಕ್ಷಣದ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಕಂದಾಯ ನಿರೀಕ್ಷಕರು : ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಹೋಬಳಿ ಕಂದಾಯ ವೃತ್ತಗಳ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಕಂದಾಯ ನಿರೀಕ್ಷಕರುರುತ್ತಾರೆ. ಕಂದಾಯ ವಿಷಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ತಹಶೀಲ್ದಾರರ ನೇರ ಉಸ್ತುವಾರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವ ಕಂದಾಯ ನಿರೀಕ್ಷಕರು ಭೂಕಂದಾಯ, ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಶುಲ್ಕ, ನೀರಾವರಿ ಶುಲ್ಕ, ಇತರೆ ಸರ್ಕಾರಿ ಬಾಕಿ, ಸಾಲ ಹಾಗೂ ಮುಂಗಡಗಳ ಮರುಪಾವತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಶೇಖರಣೆ, ಆಹಾರಧಾನ್ಯಗಳ ಖರೀದಿ ಮತ್ತು ವಿತರಣೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮಲೆಕ್ಕಿಗರ ಕಾರ್ಯವೈಖರಿಯ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕರಾಗಿದ್ದು, ಗ್ರಾಮಗಡಿಯ ತಪಾಸಣೆ, ಸರ್ಕಾರಿ ಜಮೀನಿನ ಒತ್ತುವರಿ ಮುಂತಾದವನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಉಂಬಳಿ ಜಮೀನಿನ ದಾಖಲೆಗಳ ಸಂಯೋಜನೆ, ಭೂಸ್ವಾಧೀನಗಳಂತಹ ಕಂದಾಯ ವಿಷಯಗಳ ಜೊತೆಗೆ, ವೃದ್ಧಾಪ್ಯವೇತನ ಮಂಜೂರಾತಿಗೆ ಪೂರಕ ತಪಾಸಣೆಯಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಇವರು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಗ್ರಾಮಲೆಕ್ಕಿಗರು : ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮಗಳ ಆಡಳಿತ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಎಂಟು ನಂತರ ಹನ್ನೆರಡು ಜನ ಆಯಗಾರರು (ಬಾರಾಬಲೂತಿ) ಗ್ರಾಮದ ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ೧೯೪೭ರ ವೇಳೆಗೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಗೌಡ, ಶಾನುಭೋಗ, ತೋಟಿ, ತಲಾರಿ ಹಾಗೂ ನೀರಗಟಗಳಷ್ಟೆ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯನಂತರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ವಂಶವಾರು ಶಾನುಭೋಗಿಯನ್ನು ೧೯೭೦ರ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಆಗ ಗ್ರಾಮಾಡಳಿತವನ್ನು ಗ್ರಾಮಲೆಕ್ಕಿಗರಿಗೆ ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಯಿತು. ಆಡಳಿತದ ಕೆಳಘಟಕದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ಇವರು ಸರ್ಕಾರ ಸಮಾಜಗಳ ನಡುವಣ ಕೊಂಡಿಯಾಗಿದ್ದು, ಗ್ರಾಮದಾಖಲೆಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಹಾಗೂ ಕಂದಾಯ ಶೇಖರಣೆ ಇವರ ಹೊಣೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಿನ ಶಾನುಭೋಗರ ಅಧಿಕಾರಗಳನ್ನೇ ಹೊಂದಿರುವ ಇವರ ನೆರವಿಗೆ ಗ್ರಾಮಸಹಾಯಕರುರುತ್ತಾರೆ.

ಗ್ರಾಮಸಹಾಯಕರು : ಹಿಂದೆ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಶಾನುಭೋಗ, ಕುಲಕರ್ಣಿ ಅಥವಾ ಪಾಟೀಲರಿಗೆ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ತಳವಾರ, ಓಲೇಕಾರ, ತೋಟಿ ಮುಂತಾದ ಹುದ್ದೆಗಳಿಗೆ ಬದಲು, ಪ್ರಸ್ತುತ ಗ್ರಾಮಸಹಾಯಕರನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗ್ರಾಮಸಿಪಾಯಿ

ಎಂದೂ ಕೆಲವೆಡೆ ಕರೆಯಲ್ಪಡುವ ಇವರು ಗ್ರಾಮಲೆಕ್ಕಿಗರ ಸಹಾಯಕರಾಗಿ, ಸಂದೇಶವಾಹಕರಾಗಿ ದಪ್ಪರು ಸಾಗಿಸುವ ಹಾಗೂ ಭೂಸರ್ವೇಕ್ಷಣ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಜಮೀನನ್ನು ಅಳೆಯಲು ಬಳಸುವ ಸರಪಳಿ ಮುಂತಾದ ಸಲಕರಣೆಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸುವ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ನೆರವಾಗುತ್ತಾರೆ.

ಕಂದಾಯ ಆಡಳಿತ : ಆಡಳಿತಯಂತ್ರದ ನಿರ್ವಹಣೆ ಹಾಗೂ ಸಮಾಜಕಲ್ಯಾಣಕಾರ್ಯಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಕಂದಾಯ, ಆಸ್ತಿತೆರಿಗೆ, ಪ್ರವೇಶಶುಲ್ಕ, ವೃತ್ತಿ ತೆರಿಗೆ, ಮುಂತಾದ ತೆರಿಗೆಗಳನ್ನು ಬಹು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲೂ ಕೃಷಿ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಭೂಕಂದಾಯವೇ ಸರ್ಕಾರಗಳ ಪ್ರಧಾನ ಆದಾಯ ಮೂಲವಾಗಿತ್ತು. ಭೂಮಾಪನ ಆಧಾರಿತ ಕಳನಿ, ಮತ್ತರು, ನಿವರ್ತನ, ಕಂಬ, ಕುಳಿಗಳೆಂಬ ಭೂಪ್ರಮಾಣ; ಬಿತ್ತನೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಖಂಡುಗ, ಕೊಳಗ, ಬಳ್ಳಿ, ವೆಲಿ, ಮುಂತಾದ ಭೂಪ್ರಮಾಣಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿದ್ದು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಅಂಶಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಭೂಕಂದಾಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿ, ಷಡ್ಭಾಗ, ದಶಭಾಗ, ಕುಳಾಯ ಎಂಬ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಭೂಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಖಾಸಗಿ ಜಮೀನಿನ ಗಡಿಯನ್ನೂ ಗ್ರಾಮಗಡಿಯನ್ನೂ ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ಅಂಶಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಲಿಂಗಮುದ್ರೆ, ಮುಕ್ಕೊಡೆ, ವಾಮನಮುದ್ರೆ ಕಲ್ಲುಗಳನ್ನು ಗಡಿಕಲ್ಲಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಅಂಶ ವಿವಿಧ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದು, ಸುಂಕ, ತೆರೆ (ಮನೆದೆರೆ, ಹೊಸ್ತಿಲಪಣ) ಮಗ್ಗದೆರೆ, ಮಾರ್ಗದಾಯ, ಗಾಣದೆರೆ, ಸಾದದೆರೆ ಮುಂತಾದ ತೆರಿಗೆಗಳ ಪ್ರಸ್ತಾಪವೂ ಇದೆ. ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಗದ್ದೆ, ಹೊಲ, ತೋಟ, ಮುಂತಾದ ಭೂವರ್ಗಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ.

ವಿಜಯನಗರ ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರರಸರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಸ್ಥೆ ನೀಡಲಾಯಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಉತ್ಪನ್ನದ ೧/೬ ಭಾಗದಿಂದ ೧/೩ ಭಾಗವನ್ನೂ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ೧/೨ ಭಾಗವನ್ನೂ ಕಂದಾಯವಾಗಿ ಪಡೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಂದಾಯವನ್ನು ಧನ-ಧಾನ್ಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಂದಾಯ ಸೋರಿಕೆ, ರೈತ ಶೋಷಣೆ ಹಾಗೂ ಜಮೀನ್ದಾರರ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ತಾಲೂಕಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ಹರಿಕಾರ (ಗೂಡಚಾರ)ರನ್ನು ಹೈದರನು ನೇಮಿಸಿದ್ದನು. ದಿವಾನ್ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂಕಂದಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸಾಕಷ್ಟು ಸುಧಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಪ್ರತಿ ತಾಲೂಕಿಗೂ ಅವುಲ್ದಾರರಿರುತ್ತಿದ್ದು, ಅವರ ನೆರೆವಿಗೆ ಮೂವರು ಸುಭೇದಾರರಿರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೋಬಳಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪಾರುಪತ್ಯೇದಾರರಿದ್ದು, ಅವರ ನೆರೆವಿಗೆ ಮಣೆಗಾರ ಹಾಗೂ ಗಡಿಶಾನುಭೋಗರು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಮೀಷನರುಗಳ ಆಡಳಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಭೂಕಂದಾಯ ನಿಗದಿಪಡಿಸಲು ಭೂಸರ್ವೇಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯದ ರೂಪು-ರೇಷೆಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರಂತೆ ಬೌರಿಂಗ್ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ (೧೮೬೨-೭೦) ಕೃಷಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಅಳಿದು ಸರ್ವೇಕ್ಷಣ ಸಂಖ್ಯೆ ನೀಡುವ ಕಾರ್ಯ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಅನಂತರ ೧೮೭೭-೭೮ರಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಭೂಸರ್ವೇಕ್ಷಣ ನಡೆಸಿ, ಫಲವತ್ತತೆ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಆಣೆವಾರಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ,

ಕಂದಾಯವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಮೊದಲ ಸರ್ವೆಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ತಾಲೂಕನ್ನೇ ಒಂದು ಘಟಕವನ್ನಾಗಿ ಪರಿಗಣಿಸಿ ಕಂದಾಯವನ್ನು ಸಾರಸಗಣಾಗಿ ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ನಂತರದಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕನ್ನು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ, ವಿವಿಧ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹಿಂದಿನ ೩೦ ವರ್ಷಗಳ ವಿವರವನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಕಂದಾಯವನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಯಿತು. ಹಾಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕಂದಾಯದರವು ಮುಂದಿನ ೩೦ ವರ್ಷ ಕಾಲ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವಂತಾಯಿತು. ಮೊದಲ ಕಂದಾಯ ನಿಗದಿ ಪರಿಷ್ಕರಣಾ ಸರ್ವೆಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ೧೯೨೮ರಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಅನಂತರ ಎರಡನೆಯ ಕಂದಾಯ ನಿಗದಿ ಪರಿಷ್ಕರಣಾ ಸರ್ವೆಕ್ಷಣವನ್ನು ೧೯೫೮ಕ್ಕೆ ಬದಲು ಮೂರು ವರ್ಷ ತಡವಾಗಿ ೧೯೬೧ರಲ್ಲಿ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಏಕೀಕರಣದ ನಂತರ ಮತ್ತೆ ೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ ಕಂದಾಯ ನಿಗದಿ ಪರಿಷ್ಕರಣಾ ಸರ್ವೆಕ್ಷಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಅದರಂತೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜಮೀನನ್ನು ಕರಾರುವಕ್ಕಾಗಿ ಅಳೆದು, ಹವಾಗುಣ, ನೀರಾವರಿ ಮೂಲ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಸೌಲಭ್ಯ, ಸಾರಿಗೆ ಸೌಕರ್ಯ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ವರ್ಗೀಕರಿಸಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಗದ ಜಮೀನಿಗೂ ಸ್ಟ್ಯಾಂಡರ್ಡ್ ದರವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರಮಾಣಿತ (ಸ್ಟ್ಯಾಂಡರ್ಡ್) ಕಂದಾಯ ದರವು, ಆಯಾ ವರ್ಗದ ಪ್ರತಿ ಎಕರೆ ಜಮೀನಿನ ಸರಾಸರಿ ಇಳುವರಿಯ ಒಟ್ಟು ಮೌಲ್ಯದ ಶೇಕಡ ನಾಲ್ಕರ ದರದಲ್ಲಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಪರಿಷ್ಕೃತ ದರವು ಮುಂದಿನ ೩೦ ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ತೀರ್ಮಾನಿಸಲಾಯಿತು.

ನೀರಾವರಿ ಕರ : ಸರ್ಕಾರಿ ಸ್ವಾಮ್ಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಕೆರೆ, ಹೊಂಡ, ಕಾಲುವೆ, ಜಂಗಲ್, ಹಳ್ಳ, ಮುಂತಾದ ಜಲಮೂಲಗಳ ನೀರಾವರಿ ಸೌಕರ್ಯ ಹೊಂದಿರುವ ಜಮೀನಿಗೆ ವಿಧಿಸಿರುವ ಶುಲ್ಕವಿದಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಕೂಡ ಸರ್ವೆಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯೇ ನೀರಿನ ಲಭ್ಯತೆಯನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪ್ರತೀ ವರ್ಷ ನಿಗದಿಪಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ನಿರ್ವಹಣೆ ಕರ : ಕರ್ನಾಟಕ ನೀರಾವರಿ ಕಾಯ್ದೆ (೧೯೬೫)ಯಂತೆ ಎಕರೆಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷಕ್ಕೆ ರೂ. ನಾಲ್ಕು ನಿರ್ವಹಣಾಕರವನ್ನು ಆಕರಿಸಿ ವಸೂಲು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸತತ ಎರಡು ವರ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಅವಧಿ ಜಮೀನಿಗೆ ನೀರು ಪೂರೈಕೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ, ಇದರ ಆಕರಣೆ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ.

ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಶುಲ್ಕ ಹಾಗೂ ನೀರಾವರಿ ಕರಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸುವಲ್ಲಿ ಏಕಪ್ರಕಾರದ ನೀರಾವರಿ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ೧೯೫೨ರಲ್ಲೂ ಮೈಸೂರು ನೀರಾವರಿ ನಿಯಮವನ್ನು ೧೯೬೫ರಲ್ಲೂ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲಾಯಿತು. ಮೊದಲು ಮಳೆ ಆಶ್ರಿತ ಗದ್ದೆಗೂ ನೀರಾವರಿ ಶುಲ್ಕ ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಸರ್ಕಾರಿ ಸ್ವಾಮ್ಯದ ಜಲಮೂಲವನ್ನು ಬೇಸಾಯಕ್ಕೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡರೆ ಅದನ್ನು ಶೇ. ೩೨.೫ಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ೧೯೮೦ರಲ್ಲಿ ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಲಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ೧೯೮೫ರ ನೀರಾವರಿ ಕಾಯ್ದೆಯಂತೆ (ಪ್ರತಿ ಎಕರೆಗೆ) ೧೨ ತಿಂಗಳ ಕಬ್ಬಿನ ಬೆಳೆಗೆ ರೂ.೧೫೦, ೧೩-೧೮ ತಿಂಗಳ ಕಬ್ಬಿನ

ಬೆಳೆಗೆ ರೂ.೨೨೫, ಬತ್ತದ ಮೊದಲ ಬೆಳೆಗೆ ರೂ.೩೫, ನಂತರದ ಪ್ರತಿಬೆಳೆಗೆ ರೂ.೪೦, ಗೋಧಿಗೆ ರೂ.೨೨, ಜೋಳಕ್ಕೆ ರೂ.೨೦, ಶೇಂಗಾ ರೂ.೨೪, ಹತ್ತಿಗೆ ರೂ.೪೦ ಮುಸುಕಿನ ಜೋಳ, ರಾಗಿ, ನವಣೆ, ಸಜ್ಜೆ, ಹುರುಳಿ, ಈರುಳ್ಳಿ, ಆಲೂಗಡ್ಡೆ, ಕೊತ್ತಂಬರಿ ಮುಂತಾದವಕ್ಕೆ ರೂ.೨೦, ಕಾಳುಗಳಿಗೆ ರೂ.೧೫, ಗೊಬ್ಬರ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ರೂ.೮ ಹಾಗೂ ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಬೆಳೆಗೆ ರೂ.೪೦ ನೀರಾವರಿ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ನೀರಿನ ದಂಡ : ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆಯಿಂದ ಪರವಾನಗಿ ಪಡೆಯದೆ ನೀರನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ನೀರಿನ ದರದ ೧೫ ಪಟ್ಟು ಹಾಗೂ ಅಧಿಸೂಚಿತ ಬೆಳೆಗಳಿಗೆ ಬದಲು ಬೇರೆ ಬೆಳೆ ಬೆಳೆದರೆ, ಸಾಮಾನ್ಯ ದರದ ೧೦ ಪಟ್ಟು ಹೆಚ್ಚು ದಂಡ ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಸರ್ವೇಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆಯು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಪಹಾನಿಸೂಡ್ ಹಾಗೂ ಆಕರಬಂದಿ ದಪ್ಪರುಗಳ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಗ್ರಾಮಲೆಕ್ಕಿಗರು ಖೇತ್‌ವಾರು ದಾಖಲೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನಾಧರಿಸಿ ಗ್ರಾಮದ ಜಮೀನಿನ ವಾಸ್ತವಿಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಜಮೀನಿನ ಒಡೆತನ, ಗೇಣಿ, ಆಕರ ಹಾಗೂ ಬೆಳೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ಕಂದಾಯ ದಾಖಲೆಯಾಗಿದೆ. ಭೂಒಡೆತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಇದರಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಮೂಲ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ತಾಲೂಕು ಕಚೇರಿಯಲ್ಲಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಐದು ವರ್ಷಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಈ ದಾಖಲೆಯನ್ನು ನವೀಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಖಾತ ದಪ್ಪರ್ ಇನ್ನೊಂದು ಮಹತ್ವದ ದಾಖಲೆಯಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರತೀ ವರ್ಷ ಜುಲೈ ಒಂದರಂದು ತೆರೆಯಲಾಗುವ ಇದರಲ್ಲಿ ಅರ್.ಟಿ.ಸಿ., ಖಿರ್ದಿ (ದಿನವಹಿಕಡತ) ರಸೀತಿ ಪುಸ್ತಕ, ಭೂಕಂದಾಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಖಾತದಾರನ ಬಾಕಿ ವಿವರ, ಪರಿವರ್ತನಾ ಶುಲ್ಕ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ದಂಡ ಇತ್ಯಾದಿ ಮಾಹಿತಿ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ದಪ್ಪರನ್ನು ಜೂನ್ ೩೦ರಂದು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿ ಗ್ರಾಮಗಳ ವಾರ್ಷಿಕ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರವನ್ನು ಅಂತಿಮಗೊಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆಯಾ ರೈತರ ಬಳಿ, ಅವರವರ ಜಮೀನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಇರುವ ಪಟ್ಟಾ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ, ರೈತನು ಪಾವತಿಸಿದ ಕಂದಾಯ ಹಾಗೂ ಬಾಕಿ ವಿವರಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಗ್ರಾಮಲೆಕ್ಕಿಗನು ನೋಂದಣಿಗೊಂಡ ಎಲ್ಲಾ ಭೂವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಆಯಾ ರೈತರ ಪಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ನಮೂದಿಸಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ ರೈತನು ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಪಡೆಯುವ ಸಾಲ, ಕೊಡಬೇಕಾದ ಬಾಕಿ, ಅಡಮಾನ ವಿವರಗಳನ್ನೂ ಇದರಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಕಂದಾಯ ದಾಖಲೆ ಶಿರಸ್ತೆದಾರರು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಸಹಾಯಕ ಆಯುಕ್ತರು ಹಾಗೂ ತಹಶೀಲ್ದಾರರು ತಪಾಸಣೆ ಪ್ರವಾಸ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಇವನ್ನು ರೈತ ನೀಡುವ ವಿವರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ತಾಳೆ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಾರೆ.

ವಾರ್ಷಿಕ ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ (ದಿಲ್ಲಾರು) : ಪ್ರತೀ ವರ್ಷ ಜೂನ್ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮದ ವಾರ್ಷಿಕ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ, ತಾಲೂಕು ಕಚೇರಿಯ ದಫ್ತರಿನೊಂದಿಗೆ ತಾಳೆ ಮಾಡಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಗ್ರಾಮಗಳಿಂದ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾದ ಬಾಕಿ ಹಾಗೂ ವಾಸ್ತವಿಕ ಕಂದಾಯ ಸಂಗ್ರಹ ವಿವರಗಳನ್ನು ಖಚಿತಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಜಮಾಬಂದಿ : ಇದು ಪ್ರತೀ ಗ್ರಾಮದ ಕಂದಾಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ವಾರ್ಷಿಕ ಜಮಾಬಂದಿ ಪದ್ಧತಿ. ಬಹು ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಹಿಂದೆ ಇದನ್ನು ದಸರಾ ರಜೆಯ ನಂತರ ಆರಂಭಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಜಮಾಬಂದಿ ಕಾರ್ಯದ ರೂಪು ರೇಷೆಯನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಂತಿಮಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಇದು ಜಮೀನಿನ ಗಡಿ, ಸಾಲಮರಗಳ ಪ್ರಗತಿ ಹಾಗೂ ಇತರ ನೀರಾವರಿ ಕಾರ್ಯಗಳ ಪರಿಶೀಲನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕ್ರಮೇಣ ಗ್ರಾಮಲೆಕ್ಕಗರ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರ ಪರಿಶೀಲನೆ, ತಕರಾರು ತೇಜ್ಜೆ ಹಾಗೂ ದರಖಾಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸುವುದು, ಪಟ್ಟಾಳಗಳ ವರ್ಗಾವಣೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸುವುದು, ಸರ್ಕಾರ ವಿವಿಧ ಕಂದಾಯಗಳ ಆಕರ, ಸ್ವೀಕಾರ ಹಾಗೂ ಬಾಕಿ ಬಗ್ಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದೇ ಮುಂತಾದವೂ ಸೇರಲ್ಪಟ್ಟವು. ಅಲ್ಲದೇ ಸರ್ಕಾರಿ ಭೂಮಿಯ ಒತ್ತುವರಿ, ಗ್ರಾಮದ ಸಾಗುವಳಿ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುವುದೂ ಜಮಾಬಂದಿ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ದಿತ್ತಂ ಜಮಾಬಂದಿ ಹಾಗೂ ಹುಜೂರು ಜಮಾಬಂದಿ, ಜಮಾಬಂದಿಯ ಎರಡು ವಿಧಗಳಾಗಿದ್ದು, ದಿತ್ತಂ ಜಮಾಬಂದಿಯನ್ನು ಆಯಾ ತಾಲೂಕಿನ ತಹಶೀಲ್ದಾರರು ನಡೆಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಡಿಸೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳ ಅಂತ್ಯದ ವೇಳೆಗೆ ಹುಜೂರು ಜಮಾಬಂದಿಗೆ ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ಒಂದು ತಿಂಗಳು ಮೊದಲೇ ಮುಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಜಮಾಬಂದಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಕಂದಾಯ ಸಾಲಿನ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಮುಕ್ತಾಯಗೊಳಿಸಿ, ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಾಲಿನ ಕಂದಾಯ ಲೆಕ್ಕವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ಸಾಲಿನ ಒಂಭತ್ತು ಪ್ರಕಾರದ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಾಲಿಗಾಗಿ ೧೩ ವಿವಿಧ ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ ಅಥವಾ ಉಪವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಅಕ್ಟೋಬರ್-ಡಿಸೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸುವ ವಾರ್ಷಿಕ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರ ತಪಾಸಣೆಯೇ ಹುಜೂರು ಜಮಾಬಂದಿ ಆಗಿದ್ದು, ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಿಂದಿನ ವರ್ಷದ ಗ್ರಾಮಲೆಕ್ಕಪತ್ರಗಳ ತಪಾಸಣೆ ಹಾಗೂ ದೃಢೀಕರಣ ಮಾಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ, ಚಾಲ್ತಿ ವರ್ಷದ ಕಂದಾಯ ಹಾಗೂ ಇತರ ಬಾಕಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ಧರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಜಮಾಬಂದಿ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ವಲಯಕ್ಕೆ ಭೇಟಿ ನೀಡಿದಾಗ ರೈತರ ಅಹವಾಲುಗಳನ್ನು ಆಲಿಸಿ, ಪರಿಹರಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಜಮಾಬಂದಿ ದಿನಾಂಕವನ್ನು ಪೂರ್ವಭಾವಿಯಾಗಿ ತಿಳಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಜಮಾಬಂದಿಯಾದ ೧೫ ದಿನದೊಳಗೆ ವರದಿಯನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಭೂಕಂದಾಯ ವಸೂಲಿ : ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಲೂ ಕಂದಾಯ ಪಾವತಿಸುವುದು ರೈತಾಪಿ ಜನರ ಋಣಭಾರವಾಗಿತ್ತು. ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಧಾನ್ಯರೂಪದಲ್ಲೂ, ನಾಣ್ಯಪದ್ಧತಿ ಚಲಾವಣೆಗೆ ಬಂದ ನಂತರ ಧನರೂಪದಲ್ಲೂ ಕಂದಾಯ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಧನ-ಧಾನ್ಯ ರೂಪಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಲದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಂದಾಯ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿದ್ದು, ಉತ್ಪನ್ನದ ೧/೬ ಭಾಗದಿಂದ ೧/೨ ಭಾಗವನ್ನು ತೆರಿಗೆಯಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕೆ ಶಾಸನಾಧಾರಗಳಿವೆ. ಹಿಂದೆ ಫೆಬ್ರವರಿಯಿಂದ ಮೇ ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ನಾಲ್ಕು ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಕಂದಾಯ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಅವಕಾಶವಿತ್ತು. ಆದರೆ ೧೯೬೪ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಕಂದಾಯ ಅಧಿನಿಯಮದನ್ವಯ ಭೂಕಂದಾಯ ಹಾಗೂ ಇತರೆ ಬಾಕಿ ವಸೂಲಿಯನ್ನು ಜನವರಿಯಿಂದ ಜೂನ್‌ವರೆಗೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭೂಕಂದಾಯವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಸಮಾನ ಕಂತುಗಳಲ್ಲಿ ಜನವರಿಯಿಂದ ಏಪ್ರಿಲ್ ತಿಂಗಳವರೆಗೆ ಆಯಾ ತಿಂಗಳ ೨೦ನೆಯ ತಾಲೂಕಿನೊಳಗೆ ಪಾವತಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದು, ಐದು ರೂ.ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಕಂದಾಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲೇ ಪೂರ್ಣ ಪಾವತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಕಂದಾಯ ಮಾಫಿ : ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಅತಿವೃಷ್ಟಿ-ಅನಾವೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದಾಗಿ ಕ್ಷಾಮ ಡಾಮರಗಳು ಬಂದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂದಾಯ ಮನ್ನಾ ಮಾಡುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವ ಶಾಸನಾಧಾರಗಳು ವಿರಳವಾಗಿದ್ದರೂ, ಕೌಟಿಲ್ಯನ ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಅನೇಕ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ಆದರೂ ೧೯೨೨ರವರೆಗೆ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಂದಾಯ ಮನ್ನಾಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ, ಯಾವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಕಾಯ್ದೆಗಳಿರಲಿಲ್ಲ. ೧೯೬೬ರ ಭೂಕಂದಾಯ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ ಹಾಗೂ ತಹಶೀಲ್ದಾರರು ಅಂತಹ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಾರ್ಥವಾಗಿ ಕೆಲವೆಡೆ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಕಟಾವು ಮಾಡಿ, ಇಳುವರಿ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಆದ ನಷ್ಟವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಿ, ಕಂದಾಯ ಮನ್ನಾ ನೀತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ಜಮೀನಿನ ಬೆಳೆವಾರು ಸರಾಸರಿ ಇಳುವರಿಯು ಎಕರೆಗೆ ಶೇ. ೩೫ ಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇದ್ದರೆ ಪೂರ್ಣಕಂದಾಯ ರದ್ದತಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು, ಶೇ. ೩೨-೫೦ ಇಳುವರಿಯಾದಲ್ಲಿ ಕಂದಾಯ ರದ್ದತಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಬರಗಾಲಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದ ಪ್ರದೇಶಗಳಿಗೆ ಮೂರು ವರ್ಷ ಅವಧಿ ಕಂದಾಯ ಮಾಫಿ ನೀಡುವ ಅಧಿಕಾರವಿತ್ತು. ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರದ ೧೯೭೨ರ ಕಾಯ್ದೆಯಂತೆ ಎರಡು ಹೆಕ್ಟೇರು ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಜಮೀನನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸಣ್ಣ ಹಿಡುವಳಿದಾರರಿಗೆ ಕಂದಾಯ ಮಾಫಿ ನೀಡಲು ಅವಕಾಶವಿದ್ದರೂ ಒಂದು ರೂಪಾಯನ್ನು ಕಂದಾಯ ದಾಖಲೆ ನಿರ್ವಹಣೆಗಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ೧೯೮೦ರಲ್ಲಿ ಈ ಸವಲತ್ತನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಎಕರೆವರೆಗಿನ ಮಳೆಯಾಶ್ರಿತ ಇಲ್ಲವೇ ನೀರಾವರಿ ಜಮೀನುಗಳಿಗೂ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾಯಿತು. ನಿಯಮದಂತೆ ನಾನಾಕಾರಣಗಳಿಂದ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಾಮಡಾಮರಗಳು ಎದುರಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕಂದಾಯ ಮಾಫಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಇನಾಂಭೂಮಿ : ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ದೇವಾಲಯ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ, ಯೋಧರಿಗೆ, ವಿವಿಧ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಉಂಬಳಿಯಾಗಿ

ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ೧೮ನೆಯ ಶತಮಾನದಿಂದೀಚೆಗೆ ಜಮೀನನ್ನು ಇನಾಂ ನೀಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇಳಿಮುಖಗೊಂಡಿತು. ೧೯ನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಭತ್ತ, ತೋಪು, ಕೆರೆ, ಸಾಲುಮರ, ಮುಂತಾಗಿ ಸಮಾಜಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇದು ಸೀಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಸರ್ವಮಾನ್ಯ, ಜೋಡಿ ಹಾಗೂ ಕಾಯಂಗುತ್ತ ಗ್ರಾಮಗಳು ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಈ ಸಂಬಂಧ ೧೮೮೬ರಲ್ಲಿ ಇನಾಂ ಆಯೋಗವನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ೧೮೮೬-೧೯೩೨ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಇನಾಂ ಆಯೋಗಗಳು ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಇನಾಂ ಗ್ರಾಮಗಳ ರದ್ದತಿಗಾಗಿ ಒತ್ತಾಯವಿತ್ತು. ಈ ಸಂಬಂಧ ೧೯೪೮ರಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದ ಸಮಿತಿಯು ನೀಡಿದ ಶಿಫಾರಸ್ಸಿನಂತೆ ೧೯೫೫ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಇನಾಂ ರದ್ದತಿ ಕಾಯ್ದೆ ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರು ಧಾರ್ಮಿಕ ದತ್ತಿ ರದ್ದತಿ ಕಾಯ್ದೆಗಳು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದವು. ಅದರಂತೆ ಆಗ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಜೋಡಿಗ್ರಾಮ ಹಾಗೂ ಇನಾಂ ಭೂಮಿಗಳೂ ರದ್ದಾದವು. ಆದರೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಇನಾಂಗೆ ಬದಲು ತಸ್ತಿಕ್ ಭತ್ಯೆಯನ್ನು ನಿಗದಿಪಡಿಸಿ ನೀಡಲು ಸರ್ಕಾರ ಕ್ರಮ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿತು. ಈ ಭತ್ಯೆಯನ್ನು ಆ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವವರೆಗೆ ವರ್ಷಂಪ್ರತಿ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಐದು ವರ್ಷದ ಆದಾಯಕ್ಕೆ ಸಮನಾಗಿದ್ದು, ಮೊತ್ತವನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿ ನಿರ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ೧೯೬೧ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಸುಧಾರಣಾ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಇನಾಂ ಜಮೀನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೂ ತಸ್ತಿಕ್ ಭತ್ಯೆಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಅದರ ವಾರ್ಷಿಕ ಮಂಜೂರಾತಿಯನ್ನೂ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳೇ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದರು

ಭೂಸುಧಾರಣೆ : ಗೇಣಿದಾರಿ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಲು ೧೯೫೨ರಲ್ಲಿ ಬಿ.ಡಿ. ಜತ್ತಿ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಗೇಣಿದಾರಿ ಹಾಗೂ ಕೃಷಿಭೂಮಿ ಕಾನೂನು ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಆ ಸಮಿತಿ ನೀಡಿದ ಶಿಫಾರಸ್ಸನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ ಕಾಯ್ದೆಗೆ ೧೯೬೨ರಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿಗಳ ಸಮ್ಮತಿ ಲಭಿಸಿ ಅದು ೧೯೬೫ರ ಅಕ್ಟೋಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಇದು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ೧೯೬೪ರವರೆಗೆ ಆರು ಬಾರಿ ತಿದ್ದುಪಡಿ ಕಂಡಿತು. ಅಂತಿಮ ತಿದ್ದುಪಡಿ (೧೯೬೪) ಪ್ರಕಾರ 'ಉಳುವವನಿಗೆ ಭೂಮಿ' ಎಂಬುದೇ ಘೋಷಣಾ ಮಂತ್ರವಾಯಿತು. ಅದರಂತೆ ಕೃಷಿ ಕಾರ್ಮಿಕರು, ಭೂರಹಿತ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರು, ಭೂಬಡೆಯರಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಈ ಕಾಯ್ದೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಕುಟುಂಬವು ಗಂಡ-ಹೆಂಡತಿ, ಅವರ ಅಪ್ಪಾಪ್ಪ ವಯಸ್ಸಿನ ಗಂಡು ಹಾಗೂ ಅವಿವಾಹಿತ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು, ಪ್ರತೀ ಕುಟುಂಬವು ಹೊಂದಿರಬಹುದಾದ ಜಮೀನಿನ ಗರಿಷ್ಠ ಮಿತಿಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಅಲ್ಲದೇ ಕೃಷಿಯೇತರ ಮೂಲಗಳಿಂದ ವಾರ್ಷಿಕ ರೂ. ೧೨,೦೦೦ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವರಮಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವವರು ನಿಶ್ಚಿತ ಕರಾರುಗಳ ಹೊರತಾಗಿ, ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಜಮೀನು ಖರೀದಿಸುವುದನ್ನು ಈ ಶಾಸನ ನಿಷೇಧಿಸಿತು. ಈ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಸೈನಿಕರು ಹಾಗೂ ನಾವಿಕರ ಹೊಲಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದಂತೆ ಇದ್ದ ಗೇಣಿದಾರಿ ಪದ್ಧತಿ ರದ್ದಾಗಿ ಭೂಮಾಲೀಕ-ಗೇಣಿದಾರ ಸಂಬಂಧ ಅಂತ್ಯವಾಯಿತು. ಸ್ವಂತ ಉಳುವೆ

ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಭೂಒಡೆತನದ ಹಕ್ಕನ್ನು ಈ ಕಾಯ್ದೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಕುಟುಂಬದ ಸದಸ್ಯರ ನೆರವಿನೊಂದಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಉಳುಮೆ ಇಲ್ಲವೇ ಕೂಲಿಯಾಳುಗಳಿಗೆ ನಗದು ಕೂಲಿ ನೀಡಿ ಉಳುಮೆ ಮಾಡಿಸಬಹುದೇ ಹೊರತು ಧಾನ್ಯರೂಪದಲ್ಲಲ್ಲ. ಈ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಉಪವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ವರು ಸರ್ಕಾರೇತರ ಸದಸ್ಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಭೂನ್ಯಾಯಮಂಡಳಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಭೂಸುಧಾರಣೆ ಕಾಯ್ದೆಯಿಂದ ಉದ್ಭವಿಸಬಹುದಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೆಂದೇ ಇದನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ದುರ್ಬಲ ಗೇಣಿದಾರರ ನೆರವಿಗೆಂದು ಸರ್ಕಾರವು ಕಾನೂನು ಸಲಹಾ ಕೋಶ (ಸೆಲ್)ವನ್ನು ಸಚಿವಾಲಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದು, ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೊಳಗಾದ ಗೇಣಿದಾರರು ರಕ್ಷಣೆ ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಸರ್ಕಾರ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾನಭ್ರಷ್ಟ ಗೇಣಿದಾರರಿಗೆ, ಕೃಷಿಕೂಲಿಗಾರರಿಗೆ, ಭೂರಹಿತರಿಗೆ ಹಾಗೂ ೨೦೦೦ ರೂ.ಗಳಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯವಿರುವ ಮಾಜಿ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ವಿತರಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದು, ಹೆಚ್ಚುವರಿ ಭೂಮಿಯ ಶೇ.೫೦ರಷ್ಟು ಭಾಗವನ್ನು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಪಂಗಡದವರಿಗಂದೇ ಮೀಸಲಿಡಲಾಗಿದೆ. ತಾಲೂಕುಮಟ್ಟದ ಭೂನ್ಯಾಯಮಂಡಳಿ ತೀರ್ಮಾನದ ವಿರುದ್ಧ ಮೇಲ್ಮನವಿ ಹೋಗಲು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಭೂಸುಧಾರಣಾ ಮೇಲ್ಮನವಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇದನ್ನು ೧೯೯೦ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರ ರದ್ದುಗೊಳಿಸಿದೆ.

ಸರ್ಕಾರದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸಮಾಜದ ದುರ್ಬಲ ವರ್ಗದವರಿಗೆ, ಭೂರಹಿತರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಇತರ ಅರ್ಹರಿಗೆ ನೀಡುವ ನೀತಿಯನ್ನು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ೧೯೬೯ರಿಂದೀಚೆಗೆ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಭೂರಹಿತರಿಗೆ ಆದ್ಯತೆಯ ಮೇಲೆ ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಈ ರೀತಿ ಭೂಮಿ ಪಡೆದವರು ಮೂರು ವರ್ಷದೊಳಗೆ ಅದನ್ನು ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸಬೇಕು. ಸ್ವಂತ ಉಳುಮೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಅಲ್ಲದೆ ಅದನ್ನು ೧೫ ವರ್ಷ ಪರಭಾರೆ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಬಂಧ ಭೂವಿಲೇವಾರಿ ಅರ್ಜಿಯ ಪರಿಶೀಲನೆ, ವಿಚಾರಣೆ ಹಾಗೂ ವಿತರಣೆಗಳ ಉಸ್ತುವಾರಿಯನ್ನು ತಹಶೀಲ್ದಾರರೇ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ.

ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗಾಗಿ ಯಾವುದೇ ಜಮೀನನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಕ್ಕನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಸರ್ಕಾರ ಆ ಸಂಬಂಧ ೧೯೮೧ರ ಕಾಯ್ದೆಯಂತೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ತಿಳುವಳಿಕೆಗಾಗಿ ಅಧಿಸೂಚನೆಯನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ತತ್ಸಂಬಂಧ ಬರುವ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಅಹವಾಲನ್ನು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಆಲಿಸಿ ಪರಿಶೀಲಿಸಿದ ನಂತರ ಸದರಿ ಜಮೀನನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹತ್ತು ಲಕ್ಷದವರೆಗಿನ ಪರಿಹಾರವಾದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳು, ೨೦ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳವರೆಗಾದರೆ ವಿಭಾಗಾಧಿಕಾರಿ (ಪ್ರಸ್ತುತ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಆಯುಕ್ತರು)ಗಳಿಗೆ ಹಾಗೂ ೨೦ ಲಕ್ಷಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನದಾದರೆ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಇತರ ತೆರಿಗೆಗಳು : ಭೂಕಂದಾಯವಲ್ಲದೇ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅನೇಕ ಮೂಲಗಳಿಂದ ತೆರಿಗೆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಆದಾಯ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲೂ ಅಬ್ಕಾರಿ ತೆರಿಗೆ, ಮಾರಾಟ ತೆರಿಗೆ, ಮನರಂಜನಾ ತೆರಿಗೆ, ವಿದ್ಯುತ್ ತೆರಿಗೆ, ಕೃಷಿ ವರಮಾನ ತೆರಿಗೆ, ವೃತ್ತಿ ತೆರಿಗೆ, ಭೋಗ ಸವಲತ್ತು ತೆರಿಗೆ, ಸ್ವಾಂಪು ನೋಂದಣಿ ತೆರಿಗೆ, ಮೋಟಾರು ವಾಹನ ತೆರಿಗೆ, ಅರಣ್ಯಾಭಿವೃದ್ಧಿ ತೆರಿಗೆ ಮುಂತಾದ ರಾಜ್ಯ ಮಟ್ಟದ ತೆರಿಗೆಗಳು ರಾಜ್ಯ ಬೊಕ್ಕಸಕ್ಕೆ ಕಾಯ್ದೆಯಂತೆ ಸಂದಾಯವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿ ಬರುವ ವರಮಾನ ತೆರಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ತೆರಿಗೆಗಳಿಂದಲೂ ಸ್ವಲ್ಪಭಾಗ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಂದಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ಅಧಿಕಾರಿ : ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಣೆ ಅಧಿಕಾರಿ (ಎಕ್ಸ್‌ಕ್ಯೂಟಿವ್ ಆಫೀಸರ್) ಬಿ.ಡಿ.ಓ. (ಬ್ಲಾಕ್ ಡೆವಲಪ್‌ಮೆಂಟ್ ಆಫೀಸರ್) ಬದಲು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರು ತಾಲೂಕಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳ ಉಸ್ತುವಾರಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಒಬ್ಬ ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕ ಹಾಗೂ ಇತರ ಸಿಬ್ಬಂದಿಗಳು ಇವರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವರು. ಇವರ ಜೊತೆಗೆ ತಾಲೂಕಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಹೋಬಳಿಗೂ ಕಂದಾಯ ಅಥವಾ ರಾಜಸ್ವ ನಿರೀಕ್ಷಕರಿದ್ದು, ಇವರು ತಹಶೀಲ್ದಾರರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಾ ಗ್ರಾಮಲೆಕ್ಕಿಗರ ಕೆಲಸದ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮಾಡುವರು. ತಾಲೂಕಿನ ನಾಡ ಕಛೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ಉಪ ತಹಶೀಲ್ದಾರರೂ ಗ್ರಾಮ ಲೆಕ್ಕಿಗರೂ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯವರು ಇದ್ದು, ಇವರು ಗ್ರಾಮ ಹಾಗೂ ಸರ್ಕಾರಗಳ ನಡುವಣ ಕೊಂಡಿಯಂತೆ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುವರು.

ನ್ಯಾಯಾಡಳಿತ

ನ್ಯಾಯ ಪರಿಪಾಲನೆಯ ಇತಿಹಾಸ ಪ್ರಾಚೀನವಾದುದು, ರಾಜರು, ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರರು, ಪಾಳೆಯಗಾರರು, ಊರಗೌಡ ಮೊದಲಾದವರು ಅನುಚಾನವಾದ ನ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು, ಧರ್ಮದ ಚೌಕಟ್ಟಿನೊಳಗೆ ಅನುಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮಾಡುವುದು, ವ್ಯಾಜ್ಯಗಳು ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಾಗ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಸ್ಥಳದ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳವರ ವಾದಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ತೀರ್ಮಾನ ಕೊಡುವ ವಿಧಾನ, ತೀರ್ಮಾನದಂತೆ ವ್ಯಾಜ್ಯದ ಉಭಯತ್ರರೂ ನಡೆಯುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮಾಡುವವರು ಭಟ್ಟರು, ನ್ಯಾಯನಿರ್ಣಯ ಮಾಡುವವರು ಪಂಡಿತರು, ರಕ್ಷೆ, ಶಿಕ್ಷೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಪಕ್ಷನಾಥರು ಎಂಬ ಕದಂಬರ ಕಾಲದ ಶುಳುವನಾಡಿನ ಪ್ರಾಚೀನ ಗ್ರಾಮಪದ್ಧತಿಯ ಮಾತು ಗಮನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಗಂಗರ ಕಾಲದ ರಾಜಾಧ್ಯಕ್ಷರು ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾಧ್ಯಕ್ಷರು ನ್ಯಾಯಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಹಾದಂಡನಾಯಕರೂ ನಾಡೊಡೆಯರೂ ದ್ರೋಹಘರಟ್ಟಗಳೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪಂಚನಿರ್ಣಯ ಪದ್ಧತಿಯೂ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು.

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮತೋಲದಿವ್ಯ, ಅಗ್ನಿದಿವ್ಯ, ಜಲದಿವ್ಯ, ವಿಷದಿವ್ಯ ಮತ್ತು ತಂಡುಲದಿವ್ಯಗಳು ನ್ಯಾಯಾಸ್ಥಾನದ ಪ್ರಮಾಣ ಸಾಧನಗಳಾಗಿದ್ದವು.

ಚಾಳುಕೃ ಹಾಗೂ ಹೊಯ್ಸಳರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಮತ್ತು ಅಪರಾಧಿಕ ಎಂಬ ವಿಭಜನೆಯಾಗಿ ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಉತ್ತಮಗೊಂಡಿತು. ಸಮಸ್ತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಸಮಗ್ರ ದಂಡಾಚರಣೆಗೆ ಮಂಡಲಾಧಿಪತಿಗಳೂ ಹೆಗ್ಗಡೆಗಳೂ ನಿಯುಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿವೇಕಿಗಳೂ ಸಭ್ಯರೂ ಇರುವ ವರಿಷ್ಠ ನ್ಯಾಯಾಲಯಗಳು ರೂಪತಾಳಿದವು. ರಾಜರುಗಳೂ ನ್ಯಾಯದಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ನಿದರ್ಶನಗಳು ಶಾಸನೋಕ್ತವಾಗಿವೆ.

ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯರ ರಾಜ್ಯಭಾರದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮ್ಮತವಾಗಿಯೇ ನ್ಯಾಯ ಪರಿಪಾಲನೆ ನಡೆಸಿತು. ದೂರುಗಳು ಬಂದಾಗ ಒಡೆಯರೇ ಸ್ವತಃ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡಿ ಆಯಾ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಿದ್ದುಂಟು. ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ನ್ಯಾಯ ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರ ಅಲ್ಲೇ ದೊರಕುತ್ತಿತ್ತು. ಸುಮಾರು ನಾನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಮುಸ್ಲಿಂ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೊಗಲ ರೀತಿಯ ಅದಾಲತ್ತು ಪದ್ಧತಿಯೂ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿತ್ತು. ಮುಂದೆ ನ್ಯಾಯ ಪಾರಮ್ಯದ ತತ್ವಕ್ಕೆ ದಿನೇ ದಿನೇ ಮಹತ್ವ ಹೆಚ್ಚಿ ನ್ಯಾಯಾಂಗವು ಶಾಸಕಾಂಗ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಾಂಗಗಳಿಂದ ಬೇರ್ಪಡುವ ಏರ್ಪಾಡುಗಳು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದವು.

ಪೂರ್ಣಯ್ಯನವರು ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ದಿವಾನರಾಗಿದ್ದಾಗ ನ್ಯಾಯಾಂಗ ಸುಧಾರಣೆಗಳಾದವು. ಸಿವಿಲ್ ಹಾಗೂ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ನ್ಯಾಯಾಡಳಿತ ಅಥವಾ ನಿರ್ಣಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತ್ತರವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಐದು 'ಪಗೋಡ'ಗಳ ಮೌಲ್ಯದ ಆಸ್ತಿ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ಮುಕ್ತ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಅಮಲ್ದಾರ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಆ ಮೊತ್ತಕ್ಕೆ ಮೇಲ್ಪಟ್ಟ ವಿವಾದಗಳು ಪಂಚಾಯಿತಿಯಲ್ಲಿ ತೀರ್ಮಾನವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ತೊಡಕುಂಟಾದಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ವಿವಾದಗಳನ್ನು ದಿವಾನರಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಿವಿಲ್ ದಾವೆಗೆ ತೀರ್ಮಾನ ಅತ್ಯಂತಿಕರವಾದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಬೇಕಾದರೂ ದಿವಾನರಲ್ಲಿ ಅಪೀಲು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಿತ್ತು.

೧೮೦೫ರ ವೇಳೆಗೆ ದಿವಾನ್ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನವರು, ನ್ಯಾಯಾಡಳಿತಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಇಲಾಖೆಯ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಮನಗಂಡು ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಅದರ ಬಗ್ಗೆ ಅಧಿಕೃತ ಸೂಚನೆಯೊಂದನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದರು. ಅದರಂತೆ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಇಬ್ಬರು ಭಕ್ಷಿಗಳು, ಇಬ್ಬರು ಶಿರಸ್ತೇದಾರರು ಹಾಗೂ ಆರು ಮಂದಿ ಗಣ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ 'ಅದಾಲತ್'ನ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಅನುಮತಿ ನೀಡಿತು. ಈ ನ್ಯಾಯಾಲಯದಲ್ಲೂ ನ್ಯಾಯ ಮೂರ್ತಿಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಸವಾಲು ಪ್ರತಿಸವಾಲುಗಳು ನಡೆದು ಫಿರ್ಯಾದಿ ಹಾಗೂ ಉಳಿದವರು ಖುದ್ದಾಗಿ ಹಾಜರಾಗಿ ಅವುಗಳನ್ನು ಆಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ

ದಾಖಲೆಗಳನ್ನು 'ಪ್ರದರ್ಶಕ'ಗಳನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ವಾದ ಪ್ರತಿವಾದಗಳ ದಾಖಲಾತಿ ಕಾರ್ಯ ನಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಕಮಿಷನರ ಆಳ್ವಿಕೆಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಾಗ ಇಲ್ಲಿಯೂ ನ್ಯಾಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಬದಲಾವಣೆಗಳಾದವು. ಲೆಗಿ ತಾಲೂಕು ಕೋರ್ಟುಗಳು, ಲೆ ಮುಖ್ಯ ಸದರ್ ಮುನ್ಸಿಪ್ ಕೋರ್ಟುಗಳು, ಲೆ ಸೂಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟ್ ಕೋರ್ಟುಗಳು ಮತ್ತು ಮೂವರು ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರಿಂದ ಕೂಡಿದ ಒಂದು ಹುಜೂರ್ ಅದಾಲತ್ತು ಸ್ಥಾಪಿತವಾದವು. ಒಂದು ಕಮಿಷನರ ಕೋರ್ಟು ರಚಿತವಾಯಿತು.

೧೮೫೫-೫೬ರಲ್ಲಿ ಲಾರ್ಡ್ ಡಾಲ್‌ಹೌಸಿಯ ಭೇಟಿಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಮೈಸೂರು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಚೀಫ್ ಜುಡಿಷಿಯಲ್ ಕಮಿಷನರ್ ನಿಯುಕ್ತನಾದ. ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಮತ್ತು ಸಿವಿಲ್ ಪ್ರಕರಣಗಳಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಸಹಾಯ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ೧೮೮೪ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚೀಫ್ ಕೋರ್ಟು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನೇ ಮಹಾರಾಜರ ಆಡಳಿತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಉಚ್ಚನ್ಯಾಯಾಲಯವೆಂದು ಹೆಸರಿಸಲಾಯಿತು (೧೯೩೦).

ಮದರಾಸು ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೂ ಸೇರಿದ್ದ ಕೊಡಗು ಜಿಲ್ಲೆ, ೧೯೫೩ರಿಂದ ಮೈಸೂರು ಉಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯದ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ೧೯೫೦ರಲ್ಲಿ ಭಾರತದ ಹೊಸ ಸಂವಿಧಾನ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದು ದೇಶಕ್ಕೊಂದು ಸರ್ವೋಚ್ಚ ನ್ಯಾಯಾಲಯವೂ, ಪ್ರತಿ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲೂ ಈಗ ಇರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಹಾಗೆ ಮುಖ್ಯನ್ಯಾಯಾಲಯ ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಮುಂತಾದವು ಜಾರಿಗೆ ಬಂದವು.

ಪೊಲೀಸ್ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ

ಆಧುನಿಕ ಪೊಲೀಸ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮುನ್ನ ಆಯಗಾರ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಪೊಲೀಸರ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಗ್ರಾಮ ನೌಕರರು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಯಗಾರ ಪದ್ಧತಿ ಎಂದೂ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಗ್ರಾಮಜೀವನದ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರಮುಖ ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗೌಡ ಅಥವಾ ಪಟೇಲ, ಶಾನುಭೋಗ, ತೋಟಿ ಅಥವ ತಳವಾಡಿ, ತಳವಾರ, ನೀರುಗಂಟಿ, ಬಡಗಿ, ಕುಂಬಾರ, ಚಮ್ಮಾರ, ಕಮ್ಮಾರ, ಕೈರಿಕ, ಮಡಿವಾಳ ಹಾಗೂ ಪುರೋಹಿತ - ಇವರೆಲ್ಲ ಆ ಗ್ರಾಮದ ಜನರ ಸಹಬಾಳ್ವೆಯ ಆಧಾರ ಸ್ತಂಭಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪೊಲೀಸ್ ಕೆಲಸವನ್ನು ತಳವಾರ ಅಥವಾ ತೋಟಿ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಗೌಡ ಅಥವಾ ಶಾನುಭೋಗರು ಗ್ರಾಮದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ತಮ್ಮ ಮೇಲಿನ ಸರ್ಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೊಡನೆ ಸಂಪರ್ಕ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು.

ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪೊಲೀಸ್ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಇನಾಂ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೀಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಅಮರ್‌ಗಾರ್ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು, ಕಳ್ಳರನ್ನು ಕಳ್ಳರಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ಹಿಡಿಯಬಹುದೆಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನರಿತ ಆಗಿನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಕಳ್ಳತನವನ್ನೇ ಕಸುಬಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಳ್ಳ ಕೊರಮ ವರ್ಗವನ್ನು ಸರ್ಕಾರದ ಪರ ಬೇಹುಗಾರಿಕೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದರೆನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಮೈಸೂರು ಒಡೆಯ ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಯರ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿ ೧೮ ಇಲಾಖೆಗಳಿಗೆ ಹಂಚಲಾಗಿತ್ತು. ಪೊಲೀಸ್ ಇಲಾಖೆ 'ಪಟ್ಟದ ಚಾವಡಿ' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಹೈದರಾಲಿ ಹಾಗೂ ಟಿಪ್ಪುಸುಲ್ತಾನ್ ಆಳ್ವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಗಡಿ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೇಹುಗಾರರನ್ನು ನಿಯೋಜಿಸಲಾಯಿತು. ದಿವಾನ್ ಪೂರ್ಣಯ್ಯನವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀ ತಾಲೂಕಿನ ಪೊಲೀಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಅಮಲ್ದಾರನು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ನಾಗರೀಕರು ನೀಡುವ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯ ದೂರುಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿಕೊಂಡು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರು. ೧೮೩೪ರಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಕಮೀಷನ್ನರು ಒಂದು ಹುಕುಂನಾಮೆ (ಸರ್ಕಾರಿ ಆಜ್ಞೆ) ಹೊರಡಿಸಿ ಕಂದಾಚಾರ್ ಪೊಲೀಸರ ದಿನನಿತ್ಯದ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಒಂದು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಆಯಾಮ ನೀಡಿದರು.

ತಾಲೂಕಿನ ಪೊಲೀಸ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿದ್ದ ಅಮಲ್ದಾರನ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಬಿಲ್ಲೇದಾರ, ಒಬ್ಬ ನಾಯಬ್ ಬಿಲ್ಲೇದಾರ (ದಫೆದಾರ)ಹಾಗೂ ಹಲವು ಹೋಬಳಿದಾರರಿದ್ದರು. ಇಡೀ ಪೊಲೀಸ್ ಇಲಾಖೆ ಒಬ್ಬ ಕಮೀಷನರ್ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಈತನಿಗೆ "ಭಕ್ತಿ" ಎಂಬ ಸಹಾಯಕನಿದ್ದನು. ೧೮೪೪ರಲ್ಲಿ ಈ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿ ಪೊಲೀಸ್ ಸೂಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟ್ ಹುದ್ದೆಯೊಂದನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾಯಿತು. ೧೮೫೬ರಲ್ಲಿ ಜ್ಯೂಡೀಷಿಯಲ್ ಕಮೀಷನರ್ ನೇಮಕವಾಯಿತಲ್ಲದೆ ಇವರು ಪದನಿಮಿತ್ತ ರಾಜ್ಯ ಪೊಲೀಸ್ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿ (ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಜನರಲ್ ಆಫ್ ಪೊಲೀಸ್) ಸಹ ಆಗಿದ್ದರು. ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ೧೮೭೩ರಲ್ಲಿ ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಜನರಲ್ ಅವರು ಪೊಲೀಸ್ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿದ್ದು, ಇವರ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ೧೮೭೪ರಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕ ಕಮೀಷನರ್‌ಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು. ೧೮೮೧ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಅರಸರಿಗೆ ಮರು ಹಸ್ತಾಂತರಗೊಂಡ ನಂತರ ಪೊಲೀಸ್ ಇಲಾಖೆ ದಿವಾನರ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿತು. ೧೮೮೫ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರವು ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಜನರಲ್ ಆಫ್ ಪೊಲೀಸ್ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿತು. ಉಪ ವಿಭಾಗಗಳಿಗೆ ಪೊಲೀಸ್ ಸಹಾಯಕ ಕಮೀಷನರುಗಳನ್ನು ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಅಮಲ್ದಾರರನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು.

೧೯೫೬ರಲ್ಲಿ ಇನ್ಸ್‌ಪೆಕ್ಟರ್ ಜನರಲ್ ಪೊಲೀಸ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ನೀಡಿದ ವರದಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿ ಸರ್ಕಾರ ಕೆಲವು ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು

ಜಾರಿ ಮಾಡಿತು. ಆದರಂತೆ ಮೈಸೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ಡಿ.ಐ.ಜಿ. ಜಿಲ್ಲಾ ಸೂಪರಿಂಟೆಂಡೆಂಟ್ ಆಫ್ ಪೊಲೀಸ್, ಡೆಪ್ಯೂಟಿ ಸೂಪರಿಂಟೆಂಡಿಂಗ್ ಆಫ್ ಪೊಲೀಸ್, ವೃತ್ತ ಪೊಲೀಸ್ ನಿರೀಕ್ಷಕರು ಸೇರಿದಂತೆ ಆಡಳಿತವರ್ಗವಿದೆ. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಪೊಲೀಸ್ ತರಬೇತಿ ಕೇಂದ್ರ , ಪೊಲೀಸ್ ಅಕಾಡೆಮಿ ಇದೆ. ಮಾರ್ಚ್ ೨೦೦೯ರಂತೆ ಮೈಸೂರು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪೊಲೀಸ್ ಠಾಣೆಗಳು ೨೩, ಔಟ್ ಪೋಸ್ಟ್‌ಗಳು ೭ ಒಟ್ಟು ೩೦ ಪೊಲೀಸ್ ಠಾಣೆಗಳಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ ಮೈಸೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ರೈಲ್ವೆ ಪೊಲೀಸ್ ಠಾಣೆಗಳು, ಗೃಹರಕ್ಷಕದಳದ ಕಛೇರಿಗಳಿವೆ. ಮೈಸೂರು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ಅಗ್ನಿಶಾಮಕ ಕೇಂದ್ರಗಳು, ೧೧ ಅಗ್ನಿಶಾಮಕ ಜಲವಾಹನಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಕಾರಾಗೃಹಗಳು : ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಕಂಟಕಪ್ರಾಯವಾಗಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧದಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಪುನಃ ಅವರನ್ನು ಸತ್‌ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವ ಕಾರಾಗೃಹಗಳು ಹಿಂದೆ ರಾಜರ, ಸುಲ್ತಾನರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧಿಗಳನ್ನೂ, ತಮಗೆ ಬೇಡವಾದವರನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರವಾದ ಹಿಂಸೆಗಳಿಗೆ ಗುರಿಮಾಡಿ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ದುರ್ಗಮ ಬೆಟ್ಟಗಳ ಮೇಲೆ, ನೆಲಮಾಳಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರಾಗೃಹಗಳು ಇರುತ್ತಿದ್ದವು.

ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಡಳಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಕಾರಾಗೃಹಗಳಿಗೆ ಒಂದು ರೀತಿ ನೀತಿ, ರೂಪು ರೇಷೆಕೊಡುವ ಕೆಲಸ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಮೊದ ಮೊದಲು ಬ್ರಿಟಿಷರ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ರಾಗಿ ಬೀಸುವುದು, ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುವುದು, ಕಲ್ಲು ಒಡೆಯುವುದನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರವೂ ಜೈಲಿನ ಸುಧಾರಣೆಗಳ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ಮನಗಂಡು ೧೯೪೦ರಲ್ಲಿ ಅಂದಿನ ಹೈಕೋರ್ಟಿನ ನಿವೃತ್ತ ನ್ಯಾಯ ಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಕೆ.ಎಸ್.ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯನವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಜೈಲು ಸುಧಾರಣಾ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿತು. ಆಗ ಸೆರೆಮನೆಯ ಕಷ್ಟನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಕೆಲವು ಮಹನೀಯರನ್ನೊಳಗೊಂಡಿದ್ದ ಈ ಸಮಿತಿ ಬಹಳ ಉಪಯುಕ್ತ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಿತ್ತು. ಆ ಪೈಕಿ ಕೆಲ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವದಲ್ಲೂ ಕೆಲವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂತರದಲ್ಲೂ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದವು. ಮೈಸೂರಿನ ಕೇಂದ್ರ ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿ, ಮಾರ್ಚ್ ೨೦೦೯ರ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ೯೮೩ ಪುರುಷ ಖೈದಿಗಳು ಹಾಗೂ ೯೬ ಸ್ತ್ರೀ ಖೈದಿಗಳಿದ್ದರು.

ಬಂಧಿಖಾನೆಯ ಖೈದಿಗಳಿಗೆ ದಿನಕ್ಕೆರಡು ಬಾರಿ ಶಾಖಾಹಾರಿ ಊಟ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾಂಸಹಾರಿಗಳಿಗೆ ವಾರಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಮಾಂಸಾಹಾರ ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪುರುಷ ಖೈದಿಗಳಿಗೆ ನಿಕ್ಕರು, ಜುಬ್ಬ ಹಾಗೂ ಮಹಿಳಾ ಖೈದಿಗಳಿಗೆ ಸೀರೆ, ಕುಪ್ಪಸಗಳನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಒಳಾಂಗಣ ಆಟೋಟಗಳನ್ನಾಡಲು, ತಮ್ಮ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಲು, ದಿನಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಓದಲು ತಂತಮ್ಮ ಧರ್ಮಾನುಸಾರ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಲು ಇವರಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿರುತ್ತದೆ. ಇವರ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಲು ನಿರ್ದೇಶಕ ಮಂಡಳಿಯೂ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ

ಎಲ್ಲಾ ಬಂಧಿಖಾನೆಗಳಲ್ಲೂ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ, ಗ್ರಂಥಾಲಯಗಳೇ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳ ಮೂಲಕ ಖೈದಿಗಳು ಬಿಡುಗಡೆಯ ನಂತರ ಉತ್ತಮ ಪ್ರಜೆಗಳಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಲು ಅನುಕೂಲಗಳನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಇತರೆ ಇಲಾಖೆಗಳು : ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಬಂದ ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು ಹಾಗೂ ಆನಂತರದ ಪಾಳೇಗಾರರ ಆಳ್ವಿಕೆಯವರೆವಿಗೂ ಮುಂದುವರಿಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ರಾಜನು ಪರಮಾಧಿಕಾರ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಮತ್ತು ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜನ ಹಾಗೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯು ಸಮಾನವೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದಿತು. ನ್ಯಾಯಾಡಳಿತ, ಪ್ರಜಾರಕ್ಷಣೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆ, ಅರ್ಥನಿರ್ವಹಣೆ, ಶಿಷ್ಟರಕ್ಷಣೆ, ದುಷ್ಟ ಶಿಕ್ಷಣ, ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮಾನುಸರಣೆಯಂತಹ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು ಈ ರಾಜಧರ್ಮದ ಆಡಳಿತಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಈ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಸ್ತು ನಿಯಂತ್ರಿಸಲು ಹಾಗೂ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಲು ವಿವಿಧ ಇಲಾಖಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಇಂತಹ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ವಿಭಾಗಗಳು ಮೈಸೂರು ಅರಸರ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಮುಂದುವರೆದವು.

ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ್ (೧೬೭೩-೧೭೦೪) ತಮ್ಮ ಆಡಳಿತ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಬದಲಾವಣೆ ತಂದು ಮೊಘಲ್ ಮಾದರಿಯ ಆಡಳಿತ ಕ್ರಮವನ್ನು ರಾಜ್ಯಾಡಳಿತಕ್ಕೆ ಸರಿಹೊಂದುವಂತೆ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಲುವಾಗಿ ನಿಯೋಗವನ್ನು ಮೊಘಲ್ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗಳ ಆಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ, ಆ ನಿಯೋಗದ ಸಲಹೆ ಮೇರೆಗೆ ಹದಿನೆಂಟು ಚಾವಡಿ (ವಿಭಾಗ ಅಥವಾ ಇಲಾಖೆ)ಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಆಡಳಿತವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತಗೊಳಿಸಿದರು (೧೭೦೦-೧೭೦೪). ಈ ಹದಿನೆಂಟು ಚಾವಡಿಗಳೇ ಮುಂದೆ ಅಠಾರ ಕಚೇರಿ ಎಂದು ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದವು.

ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟ ಆನಂತರವೂ ಮೈಸೂರು ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಈ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದ್ದಿತು. ಈ ಹದಿನೆಂಟು ಕಚೇರಿಗಳ ಸಮೂಹವು ಮೈಸೂರು, ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣ ಹಾಗೂ ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಟಿಪ್ಪು ಅರಮನೆ, ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಈಗಿನ ಹೈಕೋರ್ಟ್‌ನ (ಶ್ರೇಷ್ಠ ನ್ಯಾಯಾಲಯ) ಕಟ್ಟಡಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ದಾಖಲೆಗಳು ಇವೆ. ಈಗಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ನ್ಯಾಯಾಲಯ ಕಟ್ಟಡವನ್ನು 'ಅಠಾರ ಕಚೇರಿ' ಎಂದು ಗುರುತಿಸುವುದು ರೂಢಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಚಾವಡಿಗಳು ಕ್ರಮವಾಗಿ

- ೧) ನಿರೂಪದ ಚಾವಡಿ : ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ಮನವಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ದಾಖಲೆಮಾಡಿ, ವರದಿ ತಯಾರಿಸುವ ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ವಿಲೇವಾರಿ ಮಾಡುವ ಇಲಾಖೆ.
- ೨) ಆಯಕಟ್ಟಿನ ಚಾವಡಿ : ಲೆಳಿ ಆಡಳಿತ ಘಟಕಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಿವಿಲ್ ಮತ್ತು ಮಿಲಿಟರಿ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರ ಇಲಾಖೆ.
- ೩) ಮೈಸೂರು ಹೋಬಳಿ ವಿಚಾರ ಚಾವಡಿ : ದಕ್ಷಿಣ ಆಡಳಿತೀಯ ಘಟಕಗಳ ವ್ಯವಹಾರದ ಮೇಲೆ ಇರುವ ವಿಚಾರಣಾ ಇಲಾಖೆ.

೪) ಪಟ್ಟಣ ಹೋಬಳಿ ವಿಚಾರ ಚಾವಡಿ. ೫) ಸೀಮೆ ಕಂದಾಚಾರದ ಚಾವಡಿ: ಪೌರ ಹಾಗೂ ಮಿಲಿಟರಿ ಸ್ಥಾವರಗಳ ಲೆಕ್ಕ ಪತ್ರಗಳನ್ನಿಡುವುದು, ಅಗತ್ಯವಾದ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳು ಮತ್ತು ಮದ್ದು ಗುಂಡುಗಳ ವ್ಯವಹಾರ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಲಾಖೆ. ೬) ಬಾಗಿಲ ಕಂದಾಚಾರದ ಚಾವಡಿ: ಮಿಲಿಟರಿ ಮತ್ತು ಪೌರ ಹುಜೂರ್ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮತ್ತು ಪಾಳೇಗಾರರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರ ವಿಭಾಗ. ೭) ಸುಂಕದ ಚಾವಡಿ: ಸರಕು ಸಾಗಾಣಿಕೆಯ ಸುಂಕದ ಒಟ್ಟು ಲೆಕ್ಕ, ಆಮದು ಮತ್ತು ರಫ್ತು ತೆರಿಗೆ ವಿಭಾಗ. ೮) ಪೊಮ್ಮಿನ ಚಾವಡಿ: ವಿಶೇಷವಾದ ತೆರಿಗೆ ಇಲಾಖೆ. ೯) ತೋಡಾಯದ ಚಾವಡಿ: ಶ್ರೀರಂಗಪಟ್ಟಣದ ಕೆಲವು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವರ್ಗಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ (ಸುಂಕಗಳನ್ನಾಗಿ) ಪ್ರವೇಶ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ವಸೂಲಿ ಮಾಡುವ ಇಲಾಖೆ. ೧೦) ಪಟ್ಟಣ ಹೋಬಳಿ ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮದ ಚಾವಡಿ: ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಸಾಗರ ನಾಲೆಯ ಕೆಳಗಿನ ಎಂಟು ಹೋಬಳಿಗಳ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಉಳ್ಳ ಇಲಾಖೆ. ೧೧) ಮೈಸೂರು ಹೋಬಳಿ ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮದ ಚಾವಡಿ. ೧೨) ಬೆಣ್ಣೆ ಚಾವಡಿ: ಅರಮನೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದನಕರುಗಳ ಸಾಕಾಣಿಕೆ, ಪ್ರತಿ ದಿನದ ಹಾಲು ಉತ್ಪನ್ನಗಳ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ವಿನಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರ ವಿಭಾಗ. ೧೩) ಪಟ್ಟಣದ ಚಾವಡಿ: ಅರಮನೆ, ಕೋಟೆ, ಕೊತ್ತಲಗಳು, ಉಗ್ರಾಣಗಳು, ಆಯುಧಾಗಾರಗಳು ಹಾಗೂ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಕಾನೂನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುವ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯ ಇಲಾಖೆ. ೧೪) ಬೇಹಿನ ಚಾವಡಿ: ಇದು ಗುಪ್ತಚಾರ ಇಲಾಖೆ ಹಾಗೂ ತುರ್ತು ಅಂಚೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ. ೧೫) ಸಮ್ಬುಖದ ಚಾವಡಿ: ರಾಜಮನೆತನದವರು, ಅರಮನೆಯ ವಿವಿಧ ವಿಭಾಗಗಳ ಅಧೀನ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ಕುರಿತಾದ ಲೆಕ್ಕಪತ್ರ ಇಲಾಖೆ. ೧೬) ದೇವಸ್ಥಾನದ ಚಾವಡಿ. ೧೭) ಕಬ್ಬಿಣದ ಚಾವಡಿ: ಕಬ್ಬಿಣದ ಗಣಿಗಳು, ಕಬ್ಬಿಣ ಉಪಕರಣಗಳ ತಯಾರಿಕೆ, ವಿತರಣೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಇಲಾಖೆ ಮತ್ತು ೧೮) ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪಿನ ಚಾವಡಿ: ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪು ಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಮಾರುವುದರ ಕುರಿತಾದ ಇಲಾಖೆ. ಈ ಒಂದೊಂದು ವಿಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಒಬ್ಬ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಕ (ಗೊತ್ತುಗಾರ), ಮೂವರು ದಾಖಲೆ ಇಡುವವರು, ಗುಮಾಸ್ತರು, ರಾಯಸದವರು (ಬರೆಯುವವರು), ಒಬ್ಬ ದಫೇದಾರ, ಊಳಿಗದವರು, ಗೊಲ್ಲ, ಕಾವಲುಗಾರ ಮತ್ತು ದೀವಟಿಗೆಯವರು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಾವಡಿಗಳ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ, ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಗೌಪ್ಯ ವಿವರಗಳನ್ನು ರಾಜನಿಗೆ ವರದಿ ಮಾಡಲು ಬೇಹುದಳ ಒಂದು ಇರುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಹೀಗಾಗಿ, ಇಲಾಖೆಯ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳನ್ನು ತಕ್ಷಣ ಸರಿಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿತು. ಈ ಕೇಂದ್ರ ಚಾವಡಿಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ಹೊಂದಿದ್ದವು.

ಆನಂತರದಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾದ ಅಂಚೆ ಇಲಾಖೆ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು. ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ್‌ರವರ ಆಡಳಿತಾವಧಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರವು ೧೮೩೧ರಲ್ಲಿ ಕಮೀಷನರ್ ಆಲ್ಟಿಕೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಸರ್ ಮಾರ್ಕ್ ಕಬ್ಬನ್, ಲಾರ್ಡ್ ಬೌರಿಂಗ್ ಮೊದಲಾದವರ ಆಡಳಿತ ಚಾಣಾಕ್ಷತೆಯಿಂದಾಗಿ ಮೈಸೂರಿನ ಆಡಳಿತವು ಬಹಳಷ್ಟು ಸುಧಾರಿಸಿತು. ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರ

ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರ ಪ್ರಧಾನವಾದ ಮೇಲೆ (೧೮೮೧) ಕಮೀಷನರ್ ಹುದ್ದೆ ರದ್ದಾಯಿತು. ಮೈಸೂರು ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಒಬ್ಬ ರೆಸಿಡೆಂಟ್ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ನೇಮಕಗೊಂಡ ದಿವಾನರ ಹುದ್ದೆ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಪಡೆಯಿತು. ಆದರೆ, ಸೈನ್ಯ, ರೈಲ್ವೆ, ತಂತಿ, ನಾಣ್ಯ, ದಂಡುಪ್ರದೇಶಗಳ ಮೇಲೆ ಬ್ರಿಟಿಷರ ಹತೋಟಿ ಮುಂದುವರೆಯಿತು.

ಕಮೀಷನರ್ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಕಂದಾಯ, ಅಂಚೆ, ಆರಕ್ಷಕ ದಳ, ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ, ಸೈನ್ಯ, ವೈದ್ಯಕೀಯ, ಜಾನುವಾರು, ನ್ಯಾಯ ಮತ್ತು ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಮಾರ್ಕ್ಸ್ ಕಬ್ಲನ್ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವದ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರ ಆಡಳಿತ ಮತ್ತು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರಾಂತಗಳಲ್ಲಿಯ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿತು.

೧೮೮೧ರ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯದ ಆಡಳಿತವನ್ನು ರಾಜವಂಶಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟಾಗ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆ, ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಇಲಾಖೆ, ವಿದ್ಯಾ ಇಲಾಖೆ ಮತ್ತು ಸೈನ್ಯದಳ ಇಲಾಖೆಗಳು ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಮುಂದೆ ಈ ಇಲಾಖೆಗಳು ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ಬೆಳೆದಂತೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಇಲಾಖೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಯಿತು ಅವುಗಳೆಂದರೆ, ಅರಣ್ಯ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿ ಪಾಲನೆ ಇಲಾಖೆ (೧೮೮೫), ಅಬಕಾರಿ ಇಲಾಖೆ (೧೮೮೯), ಮುಜರಾಯಿ ಇಲಾಖೆ (೧೮೯೧), ಗಣಿ ಇಲಾಖೆ (೧೮೯೪), ಕಂದಾಯ ಇಲಾಖೆ (೧೯೦೨), ವ್ಯವಸಾಯ ಇಲಾಖೆ (೧೯೧೨), ಕೈಗಾರಿಕಾ ಹಾಗೂ ವಾಣಿಜ್ಯ ಇಲಾಖೆ (೧೯೧೩).

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಳಿತ ನಡೆಸುವ ಜನಪರ ಸರ್ಕಾರಗಳು ಜನತೆಯ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ರೂಪಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ವಿವಿಧ ಇಲಾಖೆಗಳಿಗೆ ವಹಿಸುತ್ತಾ ಬಂದಿವೆ. ಅವಶ್ಯವೆನಿಸಿದಾಗ ಹೊಸ ಇಲಾಖೆಗಳನ್ನು ಸಹ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡಿ, ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಅನುಷ್ಠಾನಗೊಳಿಸಿವೆ. ಮೈಸೂರು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿರುವ ಇತರೇ ಇಲಾಖೆಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಈ ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ (೧೮೫೭-೫೮), ಪ್ರಾಚ್ಯ ಸಂಶೋಧನಾ ಇಲಾಖೆ (೧೮೯೦), ಪ್ರಾಚ್ಯವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸಂಗ್ರಹಣಾಲಯಗಳ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯ (೧೮೮೫), ಕೃಷಿ (೧೯೧೩), ಸಹಕಾರ ಇಲಾಖೆ (೧೯೧೮), ಸರ್ಕಾರಿ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕ ಮುದ್ರಣಾಲಯ (೧೯೨೦), ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ ಇಲಾಖೆ (೧೯೪೧), ಕಾರ್ಮಿಕ ಇಲಾಖೆ (೧೯೪೧), ಅಗ್ನಿ ಶಾಮಕ ಇಲಾಖೆ (೧೯೪೨), ಖಜಾನೆ ಇಲಾಖೆ (೧೯೫೪), ಮಾಹಿತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರ ಇಲಾಖೆ (೧೯೫೬), ಉದ್ಯೋಗ ಮತ್ತು ತರಬೇತಿ ಇಲಾಖೆ (೧೯೫೬), ಸೈನಿಕ ಕ್ಷೇಮಪಾಲನೆ ಮತ್ತು ಪುನರ್ವಸತಿ ಇಲಾಖೆ (೧೯೫೬), ಪಶುಸಂಗೋಪನಾ

ಇಲಾಖೆ (೧೯೫೬), ರೇಷ್ಮೆ ಇಲಾಖೆ (೧೯೫೬), ಭೂದಾಖಲೆ (೧೯೫೬), ಔಷಧಿನಿಯಂತ್ರಣ ಇಲಾಖೆ (೧೯೫೭), ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಸಾರಿಗೆ ಇಲಾಖೆ (೧೯೫೭), ತೂಕ ಮತ್ತು ಅಳತೆ ಇಲಾಖೆ (೧೯೫೮), ವಿದ್ಯುತ್ ಪರೀಕ್ಷಣಾ ಇಲಾಖೆ (೧೯೫೮), ರಿಮ್ಯಾಂಡ್ ಹೋಂ(೧೯೫೮), ಲೋಕೋಪಯೋಗಿ ಇಲಾಖೆ (೧೯೫೯), ಮೀನುಗಾರಿಕೆ ಇಲಾಖೆ (೧೯೬೨), ನಗರ ಯೋಜನಾ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ (೧೯೬೬), ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ಇಲಾಖೆ (೧೯೬೭), ಅಬಕಾರಿ ಇಲಾಖೆ (೧೯೬೭), ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆ (೧೯೬೭), ಭೂಮಾಪನ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣ ತರಬೇತಿ ಸಂಸ್ಥೆ (೧೯೭೦), ಗಣಿ ಮತ್ತು ಭೂಗರ್ಭ ಇಲಾಖೆ (೧೯೭೧), ಜಿಲ್ಲಾ ಯೋಜನಾ ಇಲಾಖೆ (೧೯೭೧), ಜಿಲ್ಲಾ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಸೊಸೈಟಿ (೧೯೭೧), ತೋಟಗಾರಿಕೆ ಇಲಾಖೆ (೧೯೭೧), ಹುಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆ (೧೯೭೨), ವಾಣಿಜ್ಯ ಇಲಾಖೆ (೧೯೭೪), ಯುವಜನ ಮತ್ತು ಕ್ರೀಡಾ ಇಲಾಖೆ (೧೯೭೫), ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆ (೧೯೭೬), ಹಿಂದುಳಿದ ಹಾಗೂ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾತರ ಇಲಾಖೆ (೧೯೭೭-೭೮), ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆ (೧೯೭೮), ಕೈಗಾರಿಕಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಇಲಾಖೆ (೧೯೭೯), ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ (೧೯೮೦), ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಇಲಾಖೆ (೧೯೮೧), ಸಣ್ಣ ನೀರಾವರಿ ಇಲಾಖೆ (೧೯೮೪), ಸಹಕಾರ ಲೆಕ್ಕಪರಿಶೋಧಕ ಇಲಾಖೆ (೧೯೮೬).

ನಿಗಮ ಮತ್ತು ಮಂಡಳಿಗಳು : ಒಣ ಭೂಮಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ (೧೯೮೪-೮೫), ಕರ್ನಾಟಕ ಆಗ್ರೋ-ಇಂಡಸ್ಟ್ರೀಸ್ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ (೧೯೬೭), ಕರ್ನಾಟಕ ಸಹಕಾರ ಹಾಲು ಉತ್ಪಾದಕರ ಒಕ್ಕೂಟ (೧೯೮೫), ಕರ್ನಾಟಕ ವಿದ್ಯುತ್‌ಚಕ್ರಿ ಮಂಡಳಿ (೧೯೬೨), ಕರ್ನಾಟಕ ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಂಡಳಿ (೧೯೬೪), ಕರ್ನಾಟಕ ಪವರ್ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ (೧೯೭೮), ಕರ್ನಾಟಕ ಸ್ಟೇಟ್ ಆಗ್ರೋ ಕಾರ್ನ್ ಪ್ರಾಡಕ್ಟ್ಸ್ (೧೯೭೯), ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ (೧೯೭೨), ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯ ರಸ್ತೆ ಸಾರಿಗೆ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ (೧೯೬೨), ಕರ್ನಾಟಕ ನಗರ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಮತ್ತು ಒಳ ಚರಂಡಿ ಮಂಡಳಿ (೧೯೭೫), ಖಾದಿ ಮತ್ತು ಗ್ರಾಮೋದ್ಯೋಗ ಮಂಡಳಿ (೧೯೬೧), ಮೈಸೂರು ನಗರಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ (೧೯೦೩), ಇತ್ಯಾದಿ ಜೊತೆಗೆ ಕೆಲವು ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಇಲಾಖೆಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ.

ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಕಚೇರಿಗಳು : ಭಾರತೀಯ ಮಾನವ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣಾಲಯ (೧೯೬೦), ಕೇಂದ್ರ ಅಬಕಾರಿ (೧೯೫೭), ಭಾರತೀಯ ಭಾಷಾ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ (೧೯೬೯), ಮುಖ್ಯ ಶಾಸನ ತಜ್ಞರು ಭಾರತೀಯ ಪುರಾತತ್ವ ಸರ್ವೇಕ್ಷಣಾಲಯ (೧೯೬೬), ಕೇಂದ್ರ ರಕ್ಷಣಾ ಆಹಾರ ಸಂಶೋಧನಾ ಪ್ರಯೋಗಾಲಯ (೧೯೬೧) ಉದ್ಯೋಗಿಗಳ ಭವಿಷ್ಯ ನಿಧಿ (೧೯೫೨), ಕ್ಷೇತ್ರ ಪ್ರಸಾರ (೧೯೫೭), ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರದ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕ ಮುದ್ರಣಾಲಯ (೧೯೭೭), ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಉಳಿತಾಯ ಸಂಸ್ಥೆ (೧೯೮೬) ಹಾಗೂ ರಿಸರ್ವ್ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಶಾಖೆಯೊಂದು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ.

ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವಯಂ ಆಡಳಿತ

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಆಳರಸರ ಸಾರ್ವಭೌಮಾಡಳಿತದ ನಡುವೆಯೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವಯಂ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮೈಸೂರು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಗಳನ್ನು ಊರು, ಹುಂಡಿ, ಪಾಡಿ/ವಾಡಿ, ಹಟ್ಟಿ, ಬೀಡು, ಕುಪ್ಪೆ, ಕೊಪ್ಪಲ, ಹಳ್ಳಿ ಮುಂತಾಗಿ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಊರ ಒಕ್ಕಲು, ಊರ ಸಮಸ್ತರು ಅಥವಾ ಊರ ಹದಿನೆಂಟು ಜಾತಿಯವರು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಸೇರಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ ಬಗೆಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಲವಾರು ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಿದೆ. ಗ್ರಾಮ ಸಭೆಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ದೇವಸ್ಥಾನ ಇಲ್ಲವೇ ಮಂಟಪಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಸಭೆಗಳು ವಿಜಯನಗರದ ಅರಸರು, ಹೈದರ್, ಟಿಪ್ಪು ಹಾಗೂ ಮೈಸೂರ ಅರಸರ ಆಡಳಿತವಿದ್ದಾಗಲೂ ಉಚ್ಚಾಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದವು. ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ಪುರಸಭಾ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ೧೮೬೨ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಪೌರಸಮಿತಿ ರಚನೆಯಾಗಿತ್ತು. ೧೮೮೨ರಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವಯಂ ಆಡಳಿತ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸುಧಾರಣೆ ಬಗೆಗಿನ ಗೊತ್ತುವಳಿ (ರೆಸಲ್ಯೂಶನ್) ಹಾಗೂ ದಿವಾನ್ ರಂಗಾಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಶೇಷಾದ್ರಿ ಅಯ್ಯರ್ ಅವರುಗಳ ಪ್ರಗತಿಪರ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ೧೯೦೩ರಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಲಾದ 'ದಿ ಮೈಸೂರು ರೆಗ್ಯೂಲೇಶನ್ ೨'ನ್ನು ೧೯೦೩ರ ರಾಜ್ಯಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಯಿತು. ೧೯೫೧ರ ಅಧಿನಿಯಮ ಮತ್ತು ೧೯೮೩ರ ಹೊಸ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಕಾನೂನುಗಳ ಮೂಲಕ ಸರ್ಕಾರವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸ್ವಾಯತ್ತತೆ ನೀಡುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ.

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ನಾಡು ಮತ್ತು ಮಹಾನಾಡಿನ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಗಳಿದ್ದು ಹತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ 'ನಾಡು', ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬಲ್ಲ ಒಂದು ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವಯಂ ಆಡಳಿತ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡ ಬಗ್ಗೆ ಶಾಸನಗಳಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ನಾಡಸಭೆಗಳನ್ನು ಇಂದಿನ ತಾಲೂಕು ಇಲ್ಲವೇ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯತಿಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹಲವಾರು ನಾಡುಗಳು ಹಾಗೂ ನಗರ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಸ್ವಯಂ ಆಡಳಿತ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು 'ಮಹಾನಾಡು' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮಹಾನಾಡುಗಳನ್ನು ಇಂದಿನ ಜಿಲ್ಲಾ ಪಂಚಾಯತ್ ಗೆ ಹೋಲಿಸಬಹುದು.

ಹಲವು ಗ್ರಾಮಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಒಂದರಂತೆ ೧೯೧೯ರಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಂಚಾಯಿಗೂ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳ ಆಡಳಿತಕ್ಕೆ ನಾಮಕರಣಗೊಂಡ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಿದ್ದರು. ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ೧೯೪೯ರಲ್ಲಿ ವಿ. ವೆಂಕಟಪ್ಪ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಸಮನ್ವಯ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಅದರ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ೧೯೫೨ರ ಮೈಸೂರು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯತಿ ಅಧಿನಿಯಮದಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಲಾಯಿತು.

ತತ್ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಎರಡು ಹಂತದ ಸ್ಥಳೀಯ ಸ್ವಯಂ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗಳು ರೂಪುಗೊಂಡವು. ರಾಜ್ಯ ಪುನರ್ವಿಂಗಡಣೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಮಂಡಳಿಗಳ ಅಧಿನಿಯಮ (೧೯೫೯)ವು ಗ್ರಾಮೀಣ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಿಂದಿನ ಎಲ್ಲಾ ಶಾಸನಗಳಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಜಾರಿಯಾಯಿತು. ಅದರಂತೆ ಮೂರು ಹಂತದ ಪಂಚಾಯತ್‌ರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಜಿಲ್ಲಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಿತಿಯು, ತನ್ನ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಇತರ ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳಾದ ತಾಲೂಕು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮಂಡಳಿ, ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಮತ್ತು ಪಟ್ಟಣ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳ ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆ ಮತ್ತು ಮಾರ್ಗದರ್ಶನ ನೀಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು : ಆಧುನಿಕ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿ ಆಡಳಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಜಾರಿಗೆ ಬರುವುದಕ್ಕೆ ಮೊದಲೇ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಗ್ರಾಮಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯನ್ನು ನೈರ್ಮಲ್ಯವನ್ನು ಆರೋಗ್ಯ ಇಲಾಖೆಯೇ ೧೮೯೮ರ ಗ್ರಾಮೀಣ ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಹಳ್ಳಿಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಸರ್.ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯನವರು ೧೯೧೪ರಷ್ಟು ಹಿಂದೆಯೇ ಜಾರಿಗೊಳಿಸಿದ್ದರು. ಮುಂದೆ ೧೯೧೮ರ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಸಂಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಕಾನೂನುಬದ್ಧ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದವು. ಅದರಂತೆ ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಗ್ರಾಮಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ನಾಮಾಂಕಿತ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ನೇಮಿಸಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಅವುಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಒದಗಿಸಲಾಯಿತು. ಮುಂದೆ ೧೯೨೭ರಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರದ್ದುಪಡಿಸಿ, ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳನ್ನು ಶಾಸನಬದ್ಧವಾಗಿ ರಚಿಸಲಾಯಿತು. ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿಗೆ ಐದರಿಂದ ಹನ್ನೆರಡು ಸದಸ್ಯರಿದ್ದು, ಅರ್ಧದಷ್ಟು ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಚುನಾವಣೆ ಮೂಲಕ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಹಳ್ಳಿಯ ನೈರ್ಮಲ್ಯ, ಸಂಪರ್ಕ, ಆರೋಗ್ಯ ಮುಂತಾದ ಕಡ್ಡಾಯ ಹಾಗೂ ಐಚ್ಛಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಮನೆ, ಅಂಗಡಿ, ನಿವೇಶನ, ಹಿತ್ತಿಲುಗಳ ಮೇಲೆ ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿಕಾರ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿಗಳಿದ್ದು, ಇವನ್ನು ೧೯೨೭ರ ಕಾಯ್ದೆಯ ನಿಬಂಧನೆ ಮೂರರ ಪ್ರಕಾರ ಸ್ಥಳೀಯ ಕಂದಾಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ನೇರ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೊಳಪಡಿಸಿ ಉಸ್ತುವಾರಿಯನ್ನು ತಹಶೀಲ್ದಾರರಿಗೆ ವಹಿಸಲಾಯಿತು. ೧೯೫೯ರವರೆಗೆ ಇವು ಜಿಲ್ಲಾ ಮಂಡಳಿ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅನಂತರ ೧೯೫೯ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳೀಯ ಸಂಸ್ಥೆಗಳ ಕಾಯ್ದೆಯು ೧೯೮೫ರವರೆಗೆ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ೧೫೦೦-೧೦,೦೦೦ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕಂದಾಯ ಗ್ರಾಮ ಅಥವಾ ಕಂದಾಯ ಗ್ರಾಮಗಳ ಗುಂಪಿಗೆ ಒಂದರಂತೆ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಪ್ರತಿ ಪಂಚಾಯಿತಿಯಲ್ಲೂ ೧೧ ರಿಂದ ೧೯ ಸದಸ್ಯರು ಇರಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯ್ತಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಆರ್ಥಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲವನ್ನು ಆಯಾ ಗ್ರಾಮದ ಭೂಕಂದಾಯದ ಶೇ.೩೦ ಭಾಗ ಅನುದಾನ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ವಿವಿಧ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಶೇ.೧೦ ವಿವೇಚನಾಧೀನ ಅನುದಾನ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲದೆ ಪಂಚಾಯ್ತಿಯ ನಿವೇಶನ, ಕಟ್ಟಡ, ವ್ಯಾಪಾರ, ಉದ್ಯೋಗ, ಹಬ್ಬ, ಜಾತ್ರೆ, ಮನರಂಜನೆ ಹಾಗೂ ವಾಹನ ತೆರಿಗೆ ವಿಧಿಸುವ ಹಾಗೂ ಬಸ್‌ನಿಲ್ದಾಣ, ಮಾರುಕಟ್ಟೆ, ಗಾಡಿ ನಿಲ್ದಾಣಗಳಿಂದ ಸುಂಕ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯ್ತಿಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯು ಗ್ರಾಮಲೆಕ್ಕಗನಿದ್ದು, ರೂ. ೧೨,೦೦೦ ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವಾರ್ಷಿಕ ಆದಾಯವಿರುವ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯ್ತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯನ್ನು ನೇಮಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯ್ತಿ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಚುನಾವಣೆ ಮೂಲಕ ೧. ಕೃಷಿ ೨. ಆರೋಗ್ಯ, ೩. ಗ್ರಾಮಕೈಗಾರಿಕೆ, ೪. ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ ಸಮಿತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದು, ಕನಿಷ್ಠ ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯ್ತಿಯ ಸಭೆಯನ್ನು ಸೇರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ೧೯೯೩ರ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಕಾಯ್ದೆಯ ನಂತರವೂ ಗ್ರಾಮಪಂಚಾಯ್ತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮುಂದುವರಿದಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೮೩ : ಆಡಳಿತ ವಿಕೇಂದ್ರೀಕರಣದ ಮೂಲಕ ಗ್ರಾಮಸ್ವರಾಜ್ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸರ್ಕಾರವು ೧೯೮೩ರಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಈ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಜಿಲ್ಲಾ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್, ಗ್ರಾಮಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯ್ತಿ, ತಾಲೂಕು ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸಮಿತಿಯು ೧೯೮೭ರಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದವು.

ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು : ಸರ್ಕಾರದ ವಿವಿಧ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೊಳಿಸಲು ಹಾಗೂ ವಯಸ್ಕರ ಶಿಕ್ಷಣ, ಗೃಹ ನಿರ್ಮಾಣ, ಗ್ರಾಮೀಣ ನೀರು ಸರಬರಾಜು, ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗದವರ ಕಲ್ಯಾಣ, ಗ್ರಾಮೀಣ ರಸ್ತೆ-ಸೇತುವೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಮುಂತಾದ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವಲ್ಲಿ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯ್ತಿಗಳ ಪಾತ್ರ ಹಿರಿದಾಗಿದ್ದು, ಎಂಟರಿಂದ ೧೨,೦೦೦ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇರುವ ಹಳ್ಳಿ ಅಥವಾ ಹಳ್ಳಿಗಳ ಗುಂಪಿಗೊಂದು ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯ್ತಿಯನ್ನು ರಚಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರತಿ ೪೦೦ ಜನರಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಚುನಾವಣೆ ಮೂಲಕ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿ ಮಂಡಲದಲ್ಲೂ ೨೦ ರಿಂದ ೩೦ ಸದಸ್ಯರಿದ್ದು, ಉಪಸಮಿತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯ್ತಿಯು ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರಧಾನ ಹಾಗೂ ಉಪಪ್ರಧಾನರಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದರಂತೆ ೧೯೮೭-೯೩ರ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕಿನ ೧. ಗುಂಗ್ರಾಲಚತ್ರ, ೨. ಇಲವಾಲ, ೩. ಹಿನ್ಕಲ್, ೪. ಸಿದ್ದಲಿಂಗಪುರ, ೫. ಎರಗಾನಹಳ್ಳಿ, ೬. ಹಾರೋಹಳ್ಳಿ (ಮಲ್ಲಹಳ್ಳಿ), ೭. ಎಡಕೊಳ (ಸಿದ್ದರಾಮನಹುಂಡಿ), ೮. ವರುಣ, ೯. ದ್ಯಾವಲಾಪುರ, ೧೦. ಕಡಕೊಳ, ೧೧. ದೂರ, ೧೨. ಜಯಪುರ, ೧೩. ಉದಬೂರು, ೧೪. ಮಲ್ಲಹಳ್ಳಿ (ಬೀರಿಹುಂಡಿ) ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯ್ತಿಗಳಿದ್ದವು.

ಗ್ರಾಮ ಸಭೆ : ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮಕ್ಕೂ ಒಂದೊಂದು ಗ್ರಾಮಸಭೆ ಇದ್ದು, ಗ್ರಾಮದ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಯೋಜನೆಗಳ ರಚನೆ, ವಿವಿಧ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳಡಿ ಫಲಾನುಭವಿಗಳನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವುದು ಇದರ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯಾಗಿದ್ದು, ಗ್ರಾಮಸಭೆಗಳ ಶಿಫಾರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯ್ತಿಯು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ : ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯಿತಿಗಳು ಹಾಗೂ ಜಿಲ್ಲಾ ಪರಿಷತ್ ನಡುವೆ ಸಂಪರ್ಕ ಸೇತುವೆಯಾಗಿರುವ ಇದು ತಾಲೂಕಿನ ಚುನಾಯಿತ ಶಾಸಕರು, ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಪ್ರಧಾನರು ಪ್ರಾಥಮಿಕ ವ್ಯವಸಾಯ ಹಾಗೂ ಗ್ರಾಮೀಣ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರ ಹಾಗೂ ಇತರರನ್ನು ಸದಸ್ಯರನ್ನಾಗಿ ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸಲಹೆ ಸೂಚನೆ ನೀಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ತಾಲೂಕಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನಾ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಕರ್ನಾಟಕ ಪಂಚಾಯತ್ ರಾಜ್ ಕಾಯ್ದೆ (೧೯೯೩) ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಉತ್ತಮಗೊಳಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ನು ೧೯೯೩ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಯಿತು. ಈ ಮೊದಲು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಂಡಲ ಪಂಚಾಯ್ತಿ, ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ಸಮಿತಿಗಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿ ಹಾಗೂ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯ್ತಿಗಳು ಕಾರ್ಯಾರಂಭ ಮಾಡಿದವು. ಸಂವಿಧಾನದ ೭೩ನೆಯ ತಿದ್ದುಪಡಿಯ ನಂತರ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಈ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಗ್ರಾಮಸಭೆಗಳನ್ನು ಬಲಿಷ್ಠಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾಯ್ದೆಯನ್ವಯ ಪ್ರತಿ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯ್ತಿಗೆ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಅನುದಾನ ನೀಡಲಾಗಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ಬಳಸದೆ, ನೀರು ಮತ್ತು ವಿದ್ಯುತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು.

ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ : ಪ್ರತಿಯೊಂದು ತಾಲೂಕಿಗೂ ಕಾನೂನಿನ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ (ಚಿಕ್ಕ ನಗರ ಪ್ರದೇಶ), ಸೇರ್ಪಡೆಯಾದ ಅಥವಾ ಪೌರನಿಗಮ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ತಾಲೂಕಿನ ಅಂತಹ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ, ಇಡೀ ತಾಲೂಕಿನ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿ ರಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ತಾಲೂಕು ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ತಾಲೂಕಿನ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಹತ್ತು ಸಾವಿರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯನಂತೆ ಚುನಾಯಿತರಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಲಕ್ಷಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲದ ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಇರುವ ತಾಲೂಕುಗಳಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ಹನ್ನೊಂದು ಮಂದಿ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರಿರುತ್ತಾರೆ.

ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ : ಪಂಚಾಯಿತಿ ಪ್ರದೇಶದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಪ್ರತಿ ನಾಲ್ಕು ನೂರು ಅಥವಾ ಅದರ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ಸದಸ್ಯರಂತೆ ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರನ್ನು ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ಜನಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸೂಚಿತ ಜಾತಿ, ಅನುಸೂಚಿತ ಪಂಗಡ, ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಚುನಾವಣಾ ಆಯೋಗದ ಆದೇಶದಂತೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾಗುತ್ತದೆ.

ಮೈಸೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಗ್ರಾಮ ಪಂಚಾಯಿತಿಯ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಒಟ್ಟು ಸದಸ್ಯರ ವಿವರಗಳು ಹೀಗಿವೆ(ಕಂಸದಲ್ಲಿ ನೀಡಿರುವ ಅಂಕಿ ಸದಸ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ) : ಗುಂಗ್ರಾಲ್ ಭತ್ತ (೨೩), ಆನಂದೂರು (೧೮), ಇಲವಾಲ (೨೪), ಕೂರ್ಗಳ್ಳಿ (೩೪), ನಾಗವಾರ (೧೭), ಹಿನ್ಕಲ್ (೩೧), ಬೆಳವಾಡಿ (೧೭), ನಾಗನಹಳ್ಳಿ (೧೭), ರಮ್ಮನಹಳ್ಳಿ (೧೯), ಹಾರೋಹಳ್ಳಿ(ಮೆಲ್ಲಹಳ್ಳಿ) (೨೦), ವಾಜಮಂಗಲ (೨೨), ಯಡಕೊಳ (೨೧), ಕೀಳನಪುರ (೨೧), ವರುಣ (೨೦), ಮೊಸಂಬಾಯನಹಳ್ಳಿ(೧೬), ದೇವಲಾಪುರ (೨೧), ಸೋಮೇಶ್ವರಪುರ (೧೯), ಹೊಸಹುಂಡಿ (೧೯), ಕಡಕೊಳ (೨೨), ಸಿಂಧುವಳ್ಳಿ (೨೨), ದೂರ (೨೩), ಮಾರ್ಬಳ್ಳಿ (೧೯), ಜಯಪುರ (೧೮), ಹಾರೋಹಳ್ಳಿ(ಜಯಪುರ) (೨೦), ಧನಗಳ್ಳಿ (೨೪), ಉದ್ಬೂರು (೨೧), ಬೀರಿಹುಂಡಿ (ಮಲ್ಲಹಳ್ಳಿ) (೨೯), ದೊಡ್ಡಮಾರಗೌಡನಹಳ್ಳಿ (೨೦), ಗೋಪಾಲಪುರ (೧೬), ಬೋಗಾದಿ (೧೩), ಸಿದ್ದಲಿಂಗಪುರ (೩೫), ಹಂಚ್ಯಾ (೧೨), ಆಲನಹಳ್ಳಿ (೨೩), ಶ್ರೀರಾಂಪುರ (೨೩), ಚಾಮುಂಡಿಬೆಟ್ಟ (೪).

ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆ : ಮೈಸೂರು ನಗರವು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಒಂದು ಚರಿತ್ರಾರ್ಹ ನಗರ ಮತ್ತು ಹಿಂದಿನ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ರಾಜಧಾನಿಯೂ ಸಹ ಆಗಿತ್ತು. ಈ ನಗರವು ಮಹಾರಾಜರು ಆಳಿದಂತಹ ಒಂದು ನಗರ. ಈ ನಗರವನ್ನು ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದು, ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹ ಇದನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪುರಾತತ್ವ ದಾಖಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಕಳಿಂಗ ರಾಜ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಮ್ರಾಟ ಅಶೋಕರವರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ 'ಮಲಿಸರ್' ಎಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರ ರಾಯಭಾರಿಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ ಉಲ್ಲೇಖವೂ ಸಹ ಇದೆ. ಈ ಯೋಜಿತ ಮೈಸೂರು ನಗರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ೧೯ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಧ್ಯಭಾಗದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಆಡಳಿತದ ಅನುಕೂಲಕ್ಕಾಗಿ ೧೮೬೨ರಲ್ಲಿ 'ಅಷ್ಟಗ್ರಾಮ' ಎಂದು ರೂಪಿಸಿ, ಒಬ್ಬರು ಅಧೀಕ್ಷಕರನ್ನು ಈ ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಉಲ್ಲೇಖವಿದೆ. ಈ ಸಮಿತಿಯು ನಾಗರಿಕ ಸೌಲಭ್ಯಗಳಾದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ (ಈಗಿನ ದೇವರಾಜ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ), ಆಸ್ಪತ್ರೆ (ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಆಸ್ಪತ್ರೆ) ಮತ್ತು ಹಾಲಿ ಇರುವ ಕುಕ್ಕರಹಳ್ಳಿ ಕೆರೆಯಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತ ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಉಲ್ಲೇಖ ಇದೆ. ೧೮೮೧ರಲ್ಲಿಯೇ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲ ಮಹಿಳಾ ಕಾಲೇಜನ್ನು ಈ ನಗರ ಹೊಂದಿದ್ದು, ಇದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಾಂತ್ರಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸಹ ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಮರದ ಅರಮನೆಯು ೧೮೯೭ರಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾದ ನಂತರ, ಮರುವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಫ್ಲೇಗ್ ಮಾರಕ ರೋಗವೂ ಸಹ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ಎರಡೂ ಸಹ, ಅಂದಿನ ಆಡಳಿತಗಾರರನ್ನು ಹೊಸ ಬಡಾವಣೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲು ಮತ್ತು ಆಗ ಇದ್ದ ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿತು. ಹಿಂದಿನ ಅರಮನೆ ಸುತ್ತ ಇದ್ದ ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿ, ಅದೇ

ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಹಾಲಿ ಇರುವ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಯೋಜಿತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಯಿತು. ಅರಮನೆಯು ಈಗ ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತವಾಗಿದ್ದು, ಭಾರತದಲ್ಲಿ ತಾಜ್‌ಮಹಲ್ ನಂತರ ಇದು ಪ್ರವಾಸಿಗರು ಭೇಟಿ ನೀಡುವ ೨ನೆಯ ಸ್ಥಳವಾಗಿದೆ.

೧೯೦೮ರಲ್ಲಿ ಬೀದಿ ದೀಪದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ೧೯೧೦ರಲ್ಲಿ ಒಳಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಈ ನಗರಕ್ಕೆ ಒದಗಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸರ್ ಎಂ. ವಿಶ್ವೇಶ್ವರಯ್ಯರವರು ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ಸರ್ಕಾರದ ಮುಖ್ಯ ಇಂಜಿನಿಯರ್ ಆಗಿದ್ದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ನಗರದ ಪೂರ್ಣ ಒಳಚರಂಡಿ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೈಸೂರು ನಗರದ ಮೊದಲನೇ ಹಂತದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ೧೮೮೪ ಮತ್ತು ೧೯೦೨ರಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದ್ದು, ಆ ಒಂದು ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ 'ಕೋಟೆ ಪ್ರದೇಶ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ನೈರ್ಮಲ್ಯ ಇಲ್ಲದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಚರಂಡಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಇಲ್ಲದ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ತೆರವುಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ೧೯೦೩ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ನಗರಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವುದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯ ಎರಡನೇ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂದಿನ ರಾಜ್ಯ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮೈಸೂರು ನಗರದಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪವುಳ್ಳ ಸುಂದರ ಕಟ್ಟಡಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಆಸ್ಪತ್ರೆ ಕಟ್ಟಡ, ರೈಲ್ವೆ ನಿಲ್ದಾಣ ಮತ್ತು ಕಛೇರಿ ಕಟ್ಟಡಗಳು, ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ಆವರಣ, ತಾಂತ್ರಿಕ ಶಿಕ್ಷಣ ಕಟ್ಟಡಗಳು, ಅರಮನೆ, ಜಗನ್ಮೋಹನ ಅರಮನೆ, ಚೆಲುವಾಂಭ ಮ್ಯಾನ್‌ಷನ್, ಲಲಿತಮಹಲ್, ಚಾಮುಂಡಿಬೆಟ್ಟದಲ್ಲಿರುವ ಅರಮನೆ, ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಉದ್ಯಾನವನಗಳು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಒದಗಿಸಿರುವ ಮಿಡ್ವತ್ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಟ್ಟಡಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಶ್ರೀ ಚಾಮುಂಡೇಶ್ವರಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಗಾಯತ್ರಿದೇವಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಸೆಂಟ್ ಫಿಲೋಮಿನಾ ಚರ್ಚ್ ಮಸೀದಿ ಮುಂತಾದವನ್ನು ಉದಾಹರಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತದಲ್ಲಿಯೇ ಅತೀ ಮುಂದುವರೆದ ರಾಜ್ಯವೆಂದು ಗುರುತಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆಗ ಈ ನಗರವು ದೊಡ್ಡ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಕಂಡು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ, ಬಹುಶಃ ಈ ನಗರವನ್ನು ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತವನ್ನು ರೂಪಿಸುವಂತಹ ಸಂಸ್ಥೆಗಳು, ಉತ್ತಮ ವಿದ್ಯಾಸಂಸ್ಥೆಗಳು ಮತ್ತು ಚರಿತ್ರಾರ್ಹ ವಾಸ್ತು ಶಿಲ್ಪವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಕಟ್ಟಡ ಇರುವುದೇ ಕಾರಣ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ೧೯೫೬ರ ನಂತರ, ರಾಜ್ಯದ ಮರು ವಿಂಗಡಣೆ ಆದನಂತರ, ಬೆಂಗಳೂರಿಗೆ ರಾಜಧಾನಿಯನ್ನು ಸ್ಥಳಾಂತರಿಸಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆ ಆಗಿರುವುದು ಕಂಡು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ.

ನಗರವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಪಡಿಸಲು ೧೯೬೪ರಲ್ಲಿ ನಗರ ಯೋಜನಾ ಇಲಾಖೆಯು 'ಮಾಸ್ಟರ್ ಪ್ಲಾನ್' ತಯಾರಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾಸ್ಟರ್ ಪ್ಲಾನ್‌ನಲ್ಲಿ ೧೯೮೫ರಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದಾದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಐದು ಲಕ್ಷವೆಂದು

ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡು 'ನಗರ ಯೋಜನಾ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ದಾಖಲೆ'ಯನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಗರ ಯೋಜನಾ ಇಲಾಖೆಯು ರೂಪಿಸಿದ್ದ ಈ 'ಮಾಸ್ಟರ್ ಪ್ಲಾನ್'ನ್ನು ೧೯೬೬ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ನಗರ ಯೋಜನೆ ಪ್ರಾಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ವರ್ಗಾಯಿಸಿದ್ದು, ಅಂದಿನಿಂದ ಮೈಸೂರು ನಗರ ಯೋಜನೆ ಪ್ರಾಧಿಕಾರವು ಮೈಸೂರು(MUDA) ನಗರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೆಡೆ ಗಮನಹರಿಸಿರುವುದು ಕಂಡುಬಂದಿರುತ್ತದೆ.

ಮೈಸೂರು ಪುರಸಭೆಯು ೧೯೬೮ರಲ್ಲಿ ೧೦೦ ವರ್ಷಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸಿರುತ್ತದೆ. ೧೮೬೨ರಲ್ಲಿ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ೧೮೭೧ರವರೆಗೆ ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಯಾವುದೇ ಶಾಸನಬದ್ಧವಾದ ಅಧಿಕಾರ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪದ್ಧತಿಯು ಮೈಸೂರು ಭಾಗವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ಗೆ ಒಂದು ಶಾಸನಬದ್ಧ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೀಡಲು ಒಂದು ಕಾನೂನನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿತು. ಈ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ೧೮೮೮ರಲ್ಲಿ ಮೈಸೂರು ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿಗೆ ನೀಡಿತು. ಇದು ಮೈಸೂರು ರಾಜ್ಯದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಹೆಜ್ಜೆ. ಈ ಶಾಸನಬದ್ಧವಾದ ಅಧಿಕಾರ ಬಂದ ನಂತರ ಅಂದಿನ ಮೈಸೂರು ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಯವರು ಈ ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿಯ ಪದ-ನಿಮಿತ್ತ ಆಯುಕ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ೧೮೯೨ರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಮಹತ್ವದ ಪದ್ಧತಿ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದು ಚುನಾಯಿತ ಪ್ರತಿನಿಧಿಗಳನ್ನು ಈ ಸಂಸ್ಥೆಗೆ ನಿಯೋಜಿಸಲಾಯಿತು. ೨೪ ಕೌನ್ಸಿಲರ್‌ಗಳ ಪೈಕಿ ೧೨ ಜನರು ಚುನಾಯಿತ ಸದಸ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ೧೨ ಜನರು ಅವರ ವಿದ್ಯಾರ್ಹತೆಯಂತೆ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ನಿಯೋಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ೧೯೧೮ರಲ್ಲಿ ಇವರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ೩೦ಕ್ಕೆ ಏರಿಸಲಾಯಿತು. ಈ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಜಿಲ್ಲಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಹುದ್ದೆಗೆ ತತ್ಸಮಾನವಾದ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಮುನಿಸಿಪಾಲಿಟಿಗೆ ಆಯುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ನೇಮಿಸಿದ್ದು ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಹೆಜ್ಜೆ. ೧೯೧೭ರಲ್ಲಿ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರ ಹುದ್ದೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗಿದೆ. ೧೯೩೩ರಲ್ಲಿ ಸಿಟಿ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಆಕ್ಟ್ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಇದರ ಪ್ರಕಾರ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಚುನಾಯಿತ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ಹೊಂದಲಾಗಿದೆ. ಆಗ ಕೌನ್ಸಿಲ್‌ರುಗಳ ಚುನಾವಣೆ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಇದ್ದು, ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಮತ್ತು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರ ಚುನಾವಣೆ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಾರಿ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಮೈಸೂರು ನಗರಪಾಲಿಕೆಯು ಕರ್ನಾಟಕ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಕಾರ್ಪೊರೇಷನ್ ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೭೬ರ ಅನ್ವಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದೆ. ೧೦.೦೬.೧೯೭೭ರಂದು ಮೈಸೂರು ನಗರಸಭೆಯು ನಗರಪಾಲಿಕೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಮೈಸೂರು ನಗರದ ವಿಸ್ತಾರವು ೧೨೮.೪೨ ಚ.ಕಿ.ಮಿ. ಆಗಿದ್ದು, ೨೦೦೧ರ ಜನಗಣತಿ ಪ್ರಕಾರ ೭.೭೯ ಲಕ್ಷ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಮೈಸೂರು ನಗರದ ಸರಾಸರಿ ಮಳೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ೭೩೩ ಮಿ.ಮಿ. ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಶೇಕಡವಾರು ಅಕ್ಷರಸ್ಥರ ಸಂಖ್ಯೆ ೮೪.೮ ಆಗಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯದ ಶೇಕಡವಾರು ಪ್ರಮಾಣ ೬೬.೬ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಗರದ ದಶವಾರ್ಷಿಕ ಬೆಳವಣಿಗೆಯು ೨೪.೪೮ ಆಗಿದ್ದು, ರಾಜ್ಯದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ೧೭.೫ ಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ನಿರ್ಬಂಧಕ ಕಾರ್ಯಗಳು : ನಗರಪಾಲಿಕೆಯು ಕರ್ನಾಟಕ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಕಾಯ್ದೆ ೧೯೭೬ರ ಅನ್ವಯ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಮುಖ್ಯ ನಿರ್ಬಂಧಕ ಮತ್ತು ವಿವೇಚನಾತ್ಮಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತದೆ. ೨೦೦೯-೧೦ರ ಆಯವ್ಯಯದಂತೆ ಒಟ್ಟು ರೂ. ೨೩.೬೪೦ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳ ಅನುದಾನದಲ್ಲಿ ರೂ. ೨೨,೮೩೧ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಖರ್ಚು ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು.

ಆದಾಯದ ಮುಖ್ಯ ಮೂಲಗಳು

೧) **ಆಸ್ತಿ ತೆರಿಗೆ:** ಆಸ್ತಿ ತೆರಿಗೆಯು ನಗರಪಾಲಿಕೆಯ ಆದಾಯದ ಒಂದು ಪ್ರಮುಖವಾದ ಮೂಲ. ನಗರಪಾಲಿಕೆಯ ಆಸ್ತಿ ವಹಿ ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿ ೧,೩೮,೪೪೨ ಆಸ್ತಿಗಳು ನೋಂದಾಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆ. ಈ ಆಸ್ತಿಗಳ ಪೈಕಿ, ೧,೧೪,೨೭೪ ವಸತಿ, ೧೧,೭೩೪ ವಾಣಿಜ್ಯ, ೯೧೨ ಕೈಗಾರಿಕೆ ಆಸ್ತಿಗಳು ಮತ್ತು ೧೧,೫೨೨ ಖಾಲಿ ನಿವೇಶನಗಳಾಗಿರುತ್ತವೆ. ೨೦೦೨-೦೩ನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಗರಪಾಲಿಕೆಯು ಸ್ವಯಂಘೋಷಿತ ಆಸ್ತಿ ತೆರಿಗೆ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿದೆ. ೨೦೦೯-೧೦ರ ವಾರ್ಷಿಕ ಬೇಡಿಕೆ ೫೧೪೮.೩೬ ಲಕ್ಷ ರೂ. ಗಳಾಗಿದ್ದು, ಅದರ ಪೈಕಿ ೩೪೯೨.೫೪ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೦೯ರವರೆಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆಸ್ತಿ ತೆರಿಗೆ ಜೊತೆಗೆ ರೂ. ೩೦.೭೪ ಲಕ್ಷವನ್ನು ಜಾಹಿರಾತು ಶುಲ್ಕವಾಗಿ ಹಾಗೂ ರೂ. ೧೪೨.೭೬ ಲಕ್ಷವನ್ನು ನಗರಪಾಲಿಕೆಗೆ ಸೇರಿದ ಆಸ್ತಿಯಿಂದ ಡಿಸೆಂಬರ್ ೨೦೦೯ರವರೆಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.

೨) **ವೃತ್ತಿ ರಹದಾರಿ:** ೧೪೩೧ ಹೊಸ ರಹದಾರಿಯನ್ನು ಚಾಲ್ತಿ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನೀಡಲಾಗಿದ್ದು, ೨,೯೩೨ ರಹದಾರಿಗಳನ್ನು ನವೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಬಾಬಿನಲ್ಲಿ ನಗರಪಾಲಿಕೆಯು ೫೨.೩೪ ಲಕ್ಷವನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದೆ.

೩) **ಕಟ್ಟಡ ರಹದಾರಿ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಡ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡ ವರದಿಯ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ:** ೨೦೦೮-೦೯ರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೪೮೩೧ ಕಟ್ಟಡ ರಹದಾರಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ್ದು, ಇದರಿಂದ ೭೯೫.೪೫ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ೪೨೭.೫೨ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ದಂಡ ಮತ್ತು ಶುಲ್ಕವಾಗಿ ಕಟ್ಟಡ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡ ಪ್ರಮಾಣ ಪತ್ರ ನೀಡುವಾಗ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ.

೪) **ನೀರು ಸರಬರಾಜು:** ನಗರದ ಕುಡಿಯುವ ನೀರು ಸರಬರಾಜನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಐದು ನೀರೆತ್ತುವ ಯಂತ್ರಗಾರಗಳಿಂದ ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಯಂತ್ರಗಾರಗಳು ಮತ್ತು ಇವುಗಳಿಂದ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ನೀರಿನ ವಿವರಗಳು ಕೆಳಗಿನಂತಿವೆ:

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಯೋಜನೆ	ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ ವರ್ಷ	ನೀರಿನ ಪ್ರಮಾಣ (ಎಂಜಿಡಿಗಳಲ್ಲಿ)
೧.	ಬೆಳಗೊಳ ೧ನೇ ಹಂತ ಬೆಳಗೊಳ ೨ನೇ ಹಂತ	೧೮೯೬ ೧೯೯೮	೩.೫೦ ೮.೦೦
೨.	ಹೊಂಗಲ್ಕಿ ೨ನೇ ಹಂತ	೧೯೬೯	೮.೦೦
೩.	ಹೊಂಗಲ್ಕಿ ೩ನೇ ಹಂತ	೧೯೭೯	೧೨.೦೦
೪.	ಮೇಳಾಪುರ ೧ ಮತ್ತು ೨ನೇ ಹಂತ	೨೦೦೨ ಮತ್ತು ೨೦೦೭	೨೨.೦೦
೫.	ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳು	-	೦.೦೦
ಒಟ್ಟು			೫೩.೫೦

೮೪೫ ಕೈ ಪಂಪುಗಳು ಮತ್ತು ೬೬೮ ಕೊಳವೆ ಬಾವಿಗಳು ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿವೆ. ಹಾಲಿ ಮೈಸೂರಿನ ಜನಸಂಖ್ಯೆಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೆ ೧೩೫ ಲೀಟರ್‌ನಂತೆ ಕುಡಿಯುವ ನೀರನ್ನು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ೧,೨೮,೪೬೨ ನೀರಿನ ಮಾಪಕಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದ್ದು, ಅದರ ಪೈಕಿ ೧,೧೯,೫೩೪ ವಾಸದ ಗೃಹಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ೬,೦೦೮ ಗೃಹೇತರ ಬಳಕೆಗಳಿಗೆ ಮತ್ತು ೨೯೨೦ ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಕೈಗಾರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ, ೨೨೬೦ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ನಲ್ಲಿಗಳು ಇರುತ್ತದೆ. ೧೫,೦೦೦ ಅನಧಿಕೃತ ಸಂಪರ್ಕಗಳಿದ್ದು, ಇವುಗಳನ್ನು ಸಕ್ರಮಗೊಳಿಸಲು ಕ್ರಮ ಕೈಗೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ೨೦೦೯-೧೦ರ ನೀರಿನ ತೆರಿಗೆಯ ಬೇಡಿಕೆಯು ೧೮೩೨.೮೫ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಿದ್ದು, ಇವುಗಳ ಪೈಕಿ, ೧,೩೩೬.೧೫ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ವಸೂಲಿ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಗಳು : ರಾಜ್ಯ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ಅನುದಾನ ಮತ್ತು ೧೨ನೇ ಹಣಕಾಸು ಆಯೋಗದ ಅನುದಾನದಲ್ಲಿ ೨೩೮೧.೩೭ ಲಕ್ಷ ರೂ. ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿದ್ದು, ೨೭೯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದು, ೯೪ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕಾಮಗಾರಿಗಳ ವೆಚ್ಚ ೧೧೧೪.೪೫ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳಾಗಿದೆ. ಉಳಿದ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿವೆ.

ಯೋಜನೆಗಳು - ಜಿ ಎನ್ ನರ್ಮಾ : ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಜಿಎನ್ ನರ್ಮಾ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮೈಸೂರು ನಗರಕ್ಕೆ ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯಲ್ಲಿ ಮಂಜೂರಾಗುವ ಕಾಮಗಾರಿಗಳಿಗೆ ಶೇ. ೮೦ರಷ್ಟು ಅನುದಾನವನ್ನು

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ, ಶೇ.೧೦ರಷ್ಟು ಅನುದಾನವನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದು, ಉಳಿದ ಶೇ. ೧೦ ರಷ್ಟನ್ನು ನಗರಪಾಲಿಕೆಯು ಭರಿಸಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರದಿಂದ ಈಗಾಗಲೇ ಅನುಮೋದಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಂದಾಜು ಮೊತ್ತ (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ) :

ಕುಡಿಯುವ ನೀರಿನ ವಿತರಣಾ ಜಾಲದ ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಾಣ-೧೯೪.೫೪, ಕಬಿನಿ ನೀರು ಸರಬರಾಜು-೧೦೮.೮೧, ಆಯ್ದು ೨೦ ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಪುನರ್ವಸತಿ-೪೫.೨೭, ಆಯ್ದು ೪೬ ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಪುನರ್ವಸತಿ-೯೦.೯೩, ಹೊರ ವರ್ತುಲ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ೪ ಮತ್ತು ೬ ಪಥಗಳಿಗೆ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದು-೨೧೯.೦೩, ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಮೂಲ ಸೌಕರ್ಯ ಒದಗಿಸುವುದು-೮೫.೨೫, ಘನ ತ್ಯಾಜ್ಯ ವಸ್ತುಗಳ ನಿರ್ವಹಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ-೨೯.೯೮, ದೊಡ್ಡ ಮಳೆ ನೀರು ಚರಂಡಿ ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಾಣ-೩೮೪.೬೦, ಮೈಸೂರು ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಗೆ ಬರುವಂತಹ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದಂತಹ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಮನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಹಾಗೂ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯ ಒದಗಿಸುವುದು-೫೨.೩೫, ಮೈಸೂರು ನಗರಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಾಧುನಿಕ ಸೌಕರ್ಯವುಳ್ಳ ಸಾರಿಗೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಲ್ಪಿಸುವುದು-೫೩.೭೯, ಏಕಲವ್ಯ ನಗರದಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಹಾಗೂ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯ ಒದಗಿಸುವುದು-೪೭.೭೮, ಪಾರಂಪರಿಕ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ-೩೯.೪೫.

ಮಂಜೂರಾತಿಗಾಗಿ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವ ಯೋಜನೆಗಳು ಮತ್ತು ಅಂದಾಜು ಮೊತ್ತ (ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳಲ್ಲಿ) :

ಮೈಸೂರಿನ ನಾಲ್ಕು ಕೆರೆಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ (ಪ್ರಾಕ್ಟೀಸ್ ೧)-೬.೬೩, ಮೈಸೂರಿನ ನಾಲ್ಕು ಕೆರೆಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ (ಪ್ರಾಕ್ಟೀಸ್ ೨)-೬.೪೬, ಹೊರ ವರ್ತುಲ ರಸ್ತೆಯನ್ನು ನಂಜನಗೂಡು ರಸ್ತೆವರೆಗೆ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುವುದು-೯೦.೭೦, ಚಾಮುಂಡಿ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಪ್ರವಾಸೋದ್ಯಮ ಮೂಲ ಸೌಕರ್ಯ ಒದಗಿಸುವುದು-೩೪.೯೬, ಪಾರಂಪರಿಕ ಉದ್ಯಾನ ವನ ನಿರ್ಮಾಣ-೧೯.೦೦, ನಗರದ ಒಳ ಪ್ರದೇಶದ ಒಳಚರಂಡಿ ಜಾಲದ ಪುನರ್ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಕೊಳಚೆ ಶುದ್ಧೀಕರಣ ಘಟಕದ (ಎಫ್‌ಟಿಪಿ) ನಿರ್ಮಾಣ-೨೬೪.೨೦, ಮಳೆ ನೀರು ಕೊಯ್ಲು ಪದ್ಧತಿ-ಮೈಗಾಲಯದಲ್ಲಿ-೩೩೦.೦೦, ಮೈಸೂರು ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಹಿಂದುಳಿದವರಿಗೆ ಮನೆಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಮತ್ತು ಮೂಲ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು-೮೦.೭೯, ಮೈಸೂರು ಮಹಾನಗರ ಪಾಲಿಕೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ರಸ್ತೆಗಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ-೧೬೯.೪೦.

೧೦೦ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳ ವಿಶೇಷ ಅನುದಾನ : ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಮಾನ್ಯ ಮುಖ್ಯಮಂತ್ರಿಯವರು ಮೈಸೂರು ನಗರದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ೧೦೦ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿದ್ದು, ೪೭.೦೦ ಕೋಟಿ ರೂ. ಈಗಾಗಲೇ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ಅನುದಾನದಲ್ಲಿ ೧೦೩.೦೯ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗಳ ಅಂದಾಜು ವೆಚ್ಚದಲ್ಲಿ ೧೩೭ ಕಾಮಗಾರಿಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದು, ೯೭ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿರುತ್ತವೆ. ಉಳಿದ ಕಾಮಗಾರಿಗಳು ನಿರ್ಮಾಣದ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಗತಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ.

ಜೆ ಎನ್ ನರ್ಮ್ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮೈಸೂರು ನಗರಕ್ಕೆ ಮಂಜೂರು ಮಾಡುವಾಗ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರವು ನಗರಪಾಲಿಕೆಯು ಅನೇಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಕಡ್ಡಾಯವಾಗಿ ಜಾರಿಗ ತರಬೇಕೆಂಬ ಷರತ್ತುಗಳನ್ನು ವಿಧಿಸಿದೆ. ನಗರಪಾಲಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ನರ್ಮ್ ಯೋಜನೆಯು ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುವ ಅವಧಿಯೊಳಗೆ ಜಾರಿಗೆ ನೀಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಯಾವುವು ಅಂದರೆ - ಇ-ಆಡಳಿತ, ಆಸ್ತಿ ತೆರಿಗೆ, ಲೆಕ್ಕಪತ್ರ, ಬಳಕೆದಾರರ ಶುಲ್ಕಗಳು, ನಗರದ ಬಡವರಿಗೆ ಹಣವನ್ನು ಮೀಸಲಿರುವುದು ಮತ್ತು ನಗರದ ಬಡವರಿಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದೇ ಆಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣಗಳ ಉಪವಿಧಿಗಳು ಮತ್ತು ಸರಳೀಕರಣ, ಕಟ್ಟಡಗಳ ನಿರ್ಮಾಣ ಉಪವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ಮಳೆನೀರು ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ಅಶಕ್ತಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯ ಒದಗಿಸುವುದು, ಪ್ರಕೃತಿ ವಿಕೋಪಗಳಿಂದ ಆಗುವ ಅನಾಹುತಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲು ಅಗತ್ಯ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಶುದ್ಧೀಕರಿಸಿದ ಮಲಿನ ನೀರನ್ನು ಪುನಃ ಉಪಯೋಗಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು, ಆಡಳಿತ ಸುಧಾರಣೆ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಆಡಳಿತ ಸುಧಾರಣೆ

ಅ) ಆಸ್ತಿ ತೆರಿಗೆ : ಆಸ್ತಿ ತೆರಿಗೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಭೌಗೋಳಿಕ ಮಾಹಿತಿ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮಹಾನಗರಪಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಯೋಜನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ನಗರಪಾಲಿಕೆಯ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ಆಸ್ತಿಗಳಿಗೂ ಆಸ್ತಿ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು. ನಗರಪಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ೨.೦೦ ಲಕ್ಷ ಆಸ್ತಿಗಳಿದ್ದು, ಇವುಗಳ ಪೈಕಿ ೧,೩೪,೦೦೦ ಆಸ್ತಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಆಸ್ತಿ ತೆರಿಗೆ ವಹಿಯಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಈಗ ಯೋಜಿಸಿರುವ ಭೌಗೋಳಿಕ ಮಾಹಿತಿ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಆಸ್ತಿಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ನಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಅಡಕಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ (Digitized) ಈ ಆಸ್ತಿಗಳ ವಿವರಗಳ ಗಣಕೀಕರಣ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡಿದ್ದು, ಭೌಗೋಳಿಕ ಮಾಹಿತಿ ಮತ್ತು ಆಡಳಿತ ಮಾಹಿತಿ ಎರಡು ತಾಳೆ ಹೊಂದಿರುತ್ತವೆ. ನಾಗರಿಕರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ನಾಲ್ಕು ಮಾಹೆಯೊಳಗೆ ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸಲು ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ. ೨೦೦೯-೧೦ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಶೇ.೯೦ರಷ್ಟು ಆಸ್ತಿಗಳನ್ನು ಆಸ್ತಿ ತೆರಿಗೆ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದು, ಜನವರಿ ೨೦೧೦ರವರೆಗೆ ೬೩.೦೭ರಷ್ಟು ಆಸ್ತಿ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗಿದೆ. ಗಣಕೀಕರಣ ಪೂರ್ಣಗೊಂಡ ನಂತರ ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ನೀಡಿದ ನಂತರ ನಗರಪಾಲಿಕೆಯ ಆಸ್ತಿ ತೆರಿಗೆಯು ಬಹಳ ಹೆಚ್ಚಾಗುವ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಇದ್ದು ವಾರ್ಷಿಕ ೧೦೦.೦೦ ಕೋಟಿ ರೂ.ಗೆ ತಲುಪುವ ನಿರೀಕ್ಷೆ ಇದೆ. ನಾಗರಿಕರ ಅನುಕೂಲಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನಗರಪಾಲಿಕೆಯ

ವೆಬ್‌ಸೈಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ಲೆಕ್ಕಾಚಾರ ಮಾಡುವಂತಹ ಒಂದು ಕ್ಯಾಲ್ಕುಲೇಟರ್‌ನ್ನು ಸಹ ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಆ) ನಿಧಿ ಆಧಾರಿತ ಲೆಕ್ಕಪದ್ಧತಿ : ಈ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ನಗರಪಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ೨೦೦೫-೦೬ರಿಂದ ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗಿದೆ. ನಗರಪಾಲಿಕೆಯ ಎಲ್ಲಾ ಆಸ್ತಿಗಳ ವಿವರಗಳು ಮತ್ತು ಹೊಣೆಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ಕ್ರೋಢೀಕರಿಸಿ ೧.೪.೨೦೦೫ರಲ್ಲಿದ್ದಂತೆ ಆರಂಭಶಿಲ್ಪನ್ನು ಸಹ ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕಲಾಗಿದೆ. ೨೦೦೮-೦೯ರಿಂದ ಈ ಪದ್ಧತಿಯ ವರದಿಗಳ ಲೆಕ್ಕ ತಪಾಸಣೆಯನ್ನು ಸಹ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇ) ಇ-ಆಡಳಿತ : ನೀರಿನ ಬಿಲ್‌ಗಳ ವಿತರಣೆ, ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ಸಂಗ್ರಹಣೆ, ನಾಗರೀಕ ಕುಂದುಕೊರತೆಗಳ ಪರಿಹಾರ, ವೃತ್ತಿ ರಹದಾರಿ, ವೇತನ ಬಟವಾಡೆ, ವಾಸದ ಗೃಹಗಳ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರಹದಾರಿಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದು (೪೦೦೦ ಚ.ಅಡಿ ನಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಒಳಪಟ್ಟು ನೆಲ ಮತ್ತು ಮೊದಲನೆ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿ ಮಾತ್ರ) ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗಣಕೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಗಣಕೀಕರಣಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಪದ್ಧತಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿದಾಗ ಲೆಕ್ಕ ಪದ್ಧತಿಯು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ) ಎಸ್.ಎಂ.ಎಸ್. ಆಧಾರಿತ ನಾಗರೀಕ ದೂರು ನಿವಾರಣಾ ಪದ್ಧತಿ : ಮೈಸೂರು ಮಹಾನಗರಪಾಲಿಕೆಯು ಎಸ್‌ಎಂಎಸ್ ಆಧಾರಿತ ದೂರು ನಿವಾರಣಾ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಜಾರಿಗೆ ತಂದಿರುತ್ತದೆ. ಯಾವುದೇ ನಾಗರೀಕರು ದೂರುಗಳನ್ನು ಎಸ್‌ಎಂಎಸ್ ಮೂಲಕ ನಗರಪಾಲಿಕೆಯ ಸಹಾಯವಾಣಿಗೆ ದಾಖಲಿಸಬಹುದು. ಎಸ್‌ಎಂಎಸ್ ಮೂಲಕ ದೂರುಗಳನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದ ತಕ್ಷಣ ನಿಯಂತ್ರಣ ಕೊಠಡಿಯಲ್ಲಿರುವ ಗಣಕ ಯಂತ್ರವು ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತವಾಗಿ ದೂರಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ಸದರಿ ದೂರನ್ನು, ದೂರನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾದ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಮೊಬೈಲ್ ದೂರವಾಣಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತದೆ. ಅದೇ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದೂರನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿದ ವಿವರವನ್ನು, ದೂರನ್ನು ನೀಡಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೂ ಸಹಾ ಕಳುಹಿಸುತ್ತದೆ. ದೂರುಗಳನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿದ್ದು, ತುರ್ತಾದ ದೂರುಗಳನ್ನು ೨೪ ಗಂಟೆಯೊಳಗೆ ಮತ್ತು ತ್ವರಿತ ದೂರುಗಳನ್ನು ಏಳು ದಿನಗಳೊಳಗೆ ಪರಿಹರಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನಗರಪಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿದೆ. ದೂರನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದ ನಂತರ ದೂರನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದ ನಗರಪಾಲಿಕೆ ಅಧಿಕಾರಿ / ನೌಕರರು ಎಸ್‌ಎಂಎಸ್ ಮೂಲಕ ದೂರಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಹೊರತೆಗೆದು ಎಸ್‌ಎಂಎಸ್ ಕಳುಹಿಸಿದರೆ ಗಣಕ ಯಂತ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತವಾಗಿ ದೂರು ಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವುದನ್ನು ದಾಖಲಿಸಿಕೊಂಡು ದೂರನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದರೆ ಬಗ್ಗೆ ದೂರು ನೀಡಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಂದೇಶವೂ ಸಹಾ ರವಾನೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಒಂದು ವೇಳೆ ದೂರು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕಾದ ಅಧಿಕಾರಿ / ನೌಕರರು ನಿಗದಿತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ೨೪ ಗಂಟೆ ೭ ದಿನದಲ್ಲಿ ದೂರನ್ನು ಪರಿಹರಿಸದಿದ್ದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂಚಾಲಿತವಾಗಿ ಆ ದೂರಿನ ವಿವರವು ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಲಯ ಕಛೇರಿ ಸಹಾಯಕ ಆಯುಕ್ತರ ಮೊಬೈಲ್

ದೂರವಾಣಿಗೆ ದಾಖಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ೨೪ ಗಂಟೆಗಳ ಸಮಯವನ್ನು ಕೂಡ ಅವರಿಗೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅವರೂ ನಿರ್ವಹಿಸದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ವಿಭಾಗ ಮಟ್ಟದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಮೊಬೈಲ್ ದೂರವಾಣಿಗೆ ಸದರಿ ದೂರು ದಾಖಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಅವರಿಗೂ ಸಹ ೨೪ ಗಂಟೆ ಸಮಯವನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ. ಅವರು ನಿರ್ವಹಿಸದೇ ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಆಯುಕ್ತರ ಮೊಬೈಲ್‌ಗೂ ಮತ್ತು ಗಣಕ ಯಂತ್ರದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರ ಮೊಬೈಲ್‌ಗೂ ಸಹ ಆ ದೂರುಗಳು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಾಗಿ ನಗರಪಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರುವ ಅಧಿಕಾರಿ/ನೌಕರರ ಕಾರ್ಯಕ್ಷಮತೆಯೂ ಸಹ ಹೆಚ್ಚಾಗಿದೆ. ನಾಗರಿಕರೂ ಸಹಾ ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಸಂತಸದಿಂದ ಇದ್ದಾರೆ.

ಸುಧಾರಣೆಯ ಮತ್ತೊಂದು ಅಂಶವೆಂದರೆ ಬಳಕೆದಾರರ ಶುಲ್ಕಗಳನ್ನು ಬಳಕೆದಾರರಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಾಪಸ್ಸು ಪಡೆಯುವುದು. ಅಂದರೆ ಬಳಕೆದಾರರಿಗೆ ನೀಡುವ ಸೇವೆಗಳ ನಿರ್ವಹಣಾ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಬಳಕೆದಾರರಿಂದಲೇ ನರ್ಮಾ ಯೋಜನೆಯು ಪೂರ್ಣಗೊಳ್ಳುವವರೆಗೂ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರುವುದು. ನೀರನ್ನು ಸರಬರಾಜು ಮಾಡಿದ ಬಗ್ಗೆ ನಿರ್ವಹಣಾ ವೆಚ್ಚದ ಶೇ. ೧೦೦ರಷ್ಟು ಬಳಕೆದಾರರಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ನೀರನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿರುವ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ನೀರಿನ ಮಾಪಕಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತರಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಮಲಿನ ನೀರಿನ ಸಂಸ್ಕರಣಾ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ವಾಪಸ್ಸು ಪಡೆಯಲು ನೀರಿನ ತೆರಿಗೆಯ ಶೇ. ೧೫ ರಷ್ಟು ಮಲಿನ ನೀರಿನ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ವಿಧಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ೨೪/೨ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಜಾರಿಗೆ ತಂದ ನಂತರವೇ ಶೇ. ೧೦೦ ರಷ್ಟು ಬಳಕೆದಾರರ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಬಳಕೆದಾರರಿಂದ ವಾಪಸ್ಸು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವೆಂದೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ತ್ಯಾಜ್ಯ ವಸ್ತು ನಿರ್ವಹಣಾ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಸಹ ಸಂಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಈ ಶುಲ್ಕವನ್ನು ಮನೆಗಳ ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಮತ್ತು ಮನೆಗಳ / ವಾಣಿಜ್ಯ ಸಮ್ಮುಚ್ಚಯ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಸದ್ಯದಲ್ಲಿ ಶೇ. ೨೫ ರಷ್ಟು ನಿರ್ವಹಣಾ ವೆಚ್ಚವನ್ನು ಈ ಬಾಬಿನಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಉ) ನಗರದ ಬಡವರಿಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಬಗ್ಗೆ: ನಗರದ ಬಡವರಿಗೆ ಮೂಲಭೂತ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡಲು ನಗರಪಾಲಿಕೆಯ ಆಯವ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಸಂಕೇತ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ / ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದವರ ಏಳಿಗೆಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ವಿಶೇಷ ಘಟಕ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಗಿದೆ. ೨೦೦೯-೧೦ನೇ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ನಗರಪಾಲಿಕೆಯ ಆಯವ್ಯಯದಲ್ಲಿ ಶೇ.೩೦ರಷ್ಟು ಹಣವನ್ನು ನಗರದ ಬಡವರಿಗೆ ಮೀಸಲಿಡಲಾಗಿದೆ. ಸ್ವಯಂ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ತರಬೇತಿಯನ್ನು ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮೊದಲನೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ೬೬ ಕೊಳಚೆ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ೫,೨೮೮ ವಾಸದ ಮನೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಎರಡನೇ ಹಂತದಲ್ಲಿ ೧೮೦೬ ಮನೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಊ) ಐಚ್ಛಿಕ ಸುಧಾರಣೆಗಳು : ನಗರಪಾಲಿಕೆಯ ಕಟ್ಟಡ ನಿರ್ಮಾಣ ವಿಧಿಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿದ್ದು, ಪರವಾನಗಿಯನ್ನು ನೀಡುವ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸರಳೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಾಗರಿಕರು ೪೦೦೦ ಚದರ ಅಡಿ ಅಳತೆಯ ಒಳಗಿನ ಖಾಲಿ ನಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ತಳ ಅಂತಸ್ತು ಮತ್ತು ಮೊದಲನೆ ಅಂತಸ್ತಿಗೆ ಸೀಮಿತವಾಗಿ ದಾಖಲಾತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ ೧೫ ನಿಮಿಷಗಳ ಒಳಗೆ ಪರವಾನಗಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮಳೆ ನೀರು ಕೊಯ್ಲು ಪದ್ಧತಿ, ಅಂಗವಿಕಲರಿಗೆ ಸೌಕರ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದು, ಪ್ರಾಕೃತಿಕ ವಿಕೋಪಗಳಿಂದ ಸಂಭವಿಸಬಹುದಾದ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ತಡೆಯುವ ಬಗ್ಗೆ ಎಲ್ಲಾ ವಿಧಿವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ವಿಧಾನವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪರಿಷ್ಕೃತ ಮಲಿನ ನೀರನ್ನು ಪುನಃ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಧಿ ವಿಧಾನಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದು ನಿಯಮಗಳನ್ನು ೨೦೦೯-೧೦ರಲ್ಲಿ ಜಾರಿಗೆ ತರಲು ಯೋಜಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇತರ ಸಮಾಜ ಸೇವಾ ಸೌಲಭ್ಯಗಳು

ಮಹಿಳೆ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಕಲ್ಯಾಣ ಯೋಜನೆ : ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯಡಿಯಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಬಡತನರೇಖೆಯ ಕೆಳಗಿನ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರು ಸಾಕಷ್ಟು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನರಿತ ಭಾರತ ಸರ್ಕಾರ ೧೯೮೩-೮೪ರಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಮಹಿಳಾ ಮತ್ತು ಮಕ್ಕಳ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಕಾರ್ಯಕ್ರಮವನ್ನು ಸಮಗ್ರ ಗ್ರಾಮೀಣಾಭಿವೃದ್ಧಿ ಯೋಜನೆಯ ಉಪಯೋಜನೆಯನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿತು. ಯೋಜನೆಯು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿನ ಬಡತನರೇಖೆಯ ಕೆಳಗಿರುವ ಕುಟುಂಬದ ಮಹಿಳೆಯರಿಗೆ ಆದಾಯ ತರುವ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳನ್ನು ಸುಧಾರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಂತೆ ಬಡತನರೇಖೆಯ ಕೆಳಗಿರುವ ಗ್ರಾಮೀಣ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ೧೦-೧೫ ಸದಸ್ಯರುಗಳುಳ್ಳ ಗುಂಪುಗಳಾಗಿ ರಚಿಸಲಾಗುವುದು. ಗುಂಪಿನ ಸದಸ್ಯರು ಅವರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಹಾಗೂ ಸ್ಥಳೀಯ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ತಮಗೆ ಸೂಕ್ತವಾದ ಮತ್ತು ನಿರಂತರ ಆದಾಯ ತರುವ ಆರ್ಥಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉತ್ಪಾದನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಬಹುದು.

೨೦೦೪-೦೫ರ ಅಂಕಿ ಅಂಶದಂತೆ ಮೈಸೂರು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೫೫೦ ಸ್ತ್ರೀಶಕ್ತಿ ಸಂಘಗಳು, ೧೦೩೬೭ ರೂ.ಗಳಷ್ಟು ಒಟ್ಟು ಮೊತ್ತ, ಸಾಲ ಪಡೆದ ಸಂಘ ಸೆಂಟ್ರ್ ೧೩೨, ಬ್ಯಾಂಕಿನಿಂದ ಪಡೆದ ಸಾಲದ ಮೊತ್ತ ೭೮೧೧ ರೂ, ಸರ್ಕಾರ ನೀಡಿರುವ ಆವರ್ತ ನಿಧಿ ಸಾವಿರಗಳಲ್ಲಿ ೫೩೧, ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಸ್ತ್ರೀಶಕ್ತಿ ಸಂಘದಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿ ಮಹಿಳೆಯರು ೧೯೯೫, ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಪಂಗಡದ ಮಹಿಳೆಯರು ೩೨೦, ಸಂಘದಲ್ಲಿರುವ ಒಟ್ಟು ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರು ೯೩೦೧. ೨೦೦೯ರ ಮಾರ್ಚ್ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ೮೯೭ ಸ್ತ್ರೀಶಕ್ತಿ ಕೇಂದ್ರಗಳಲ್ಲಿದ್ದ ಒಟ್ಟು ೧೫,೮೩೧ ಮಹಿಳೆಯರಲ್ಲಿ ೩,೭೦೩ (ಪರಿಶಿಷ್ಟ ಜಾತಿಗೆ ಸೇರಿದರೆ, ೩೬೫ ಮಂದಿ ಪರಿಶಿಷ್ಟ

ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರು. ಈ ಸಂಘಗಳ ಒಟ್ಟು ಉಳಿತಾಯವು ೪,೬೭,೦೦೦ ರೂ.ಗಳಾಗಿತ್ತು. ೬೩೬ ಸಂಘಗಳು ಬ್ಯಾಂಕಿನಿಂದ ೪೭೦-೩೨೦ ರೂ. ಸಾಲ ಪಡೆದಿದ್ದು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹ ಧನದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ೩.೨೫ ಲಕ್ಷ ರೂ. ನೀಡಲಾಗಿತ್ತು.

೨೦೦೪-೦೫ರಲ್ಲಿ ತಾಲೂಕಿನ ೧೩೮ ಯುವಕ ಮಂಡಳಿಗಳೂ ೫೧ ಮಹಿಳಾ ಮಂಡಳಿಗಳೂ ೧೭ ಯುವತಿ ಮಂಡಳಿಗಳು ಇದ್ದವು. ೨೦೦೪-೦೫ರಲ್ಲಿ ಹೆರಿಗೆ ಭತ್ಯೆ ಪಡೆದವರ ಸಂಖ್ಯೆ : ೪೧೯, ವೃದ್ಧಾಪ್ಯ ವೇತನ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವವರು ೭೯೩೯, ಮಾಸಾಶನ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಅಂಗವಿಕಲರು ೫೪೯೮, ವಿಧವೆ ಪಿಂಚಣಿದಾರರು ೧೦೯೪೬, ಮೈಸೂರು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೫೩೧ ಅಂಗನವಾಡಿ ಕೇಂದ್ರಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ೧೭ ಯುವತಿ ಮಂಡಳಿ ಹಾಗೂ ೬೧ ಹವ್ಯಾಸಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂಘಗಳು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

೨೦೦೯ರ ಮಾರ್ಚ್ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ವರ್ಣಜಯಂತಿ ಗ್ರಾಮ ಸ್ವರಾಜ್ ಯೋಜನೆಯಡಿ ತಾಲೂಕಿನ ೧೧ ಗ್ರಾಮ ಹಾಗೂ ೩೪ ಗುಂಪುಗಳಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಗ್ರಾಮೀಣ ಉದ್ಯೋಗ, ಖಾತರಿ ಯೋಜನೆಯಡಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೧೪,೧೬೨ ಮಾನವ ದಿನಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಮೂಲಕ ೧೦೧ ಲಕ್ಷ ರೂ.ಗಳನ್ನು ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ವಿತರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಆಶ್ರಯ ಯೋಜನೆಯಡಿ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ೧೦೩೭ ಮನೆ, ಡಾ. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಯೋಜನೆಯಡಿ ೧೧೯ ಮನೆ, ಹಾಗೂ ಇಂದಿರಾ ಆವಾಸ್ ಯೋಜನೆಯಡಿ ೩೦೮ ಮನೆಗಳನ್ನೂ ನಿರ್ಮಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ೨೦೦೮-೦೯ರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ೧೨ ಕೊಳವೆಬಾವಿಗಳನ್ನು ಕೊರೆಸಲಾಗಿತ್ತು. ಒಟ್ಟು ೧೪೬೮ ಕೊಳವೆಬಾವಿಗಳೂ ೨೦೦೯ರ ಮಾರ್ಚ್ ಅಂತ್ಯದವರೆಗೆ ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಕೊರೆಯಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದವು. ಕೊಳವೆ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಯಡಿ, ೨೨೮ ಹಾಗೂ ಸಣ್ಣ ನೀರು ಸರಬರಾಜು ಯೋಜನೆಯಡಿ ೧೫೯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ತಾಲೂಕಿನಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಲಾಗಿತ್ತು. ಕೊಳಚೆ ನಿರ್ಮೂಲನಾ ಯೋಜನೆಯಡಿ ೬೧೬ ಜನರಿಗೆ ಸೌಕರ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿತ್ತು. ಅರಣ್ಣೇಕರಣದ ಅಂಗವಾಗಿ ಅರಣ್ಯ ಇಲಾಖೆಯ ವತಿಯಿಂದ ಸುಮಾರು ೨,೯೯,೦೦೦ ಸಸಿಗಳನ್ನು ನೆಡಲು ವಿತರಿಸಲಾಗಿತ್ತು.